

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE
FAKULTA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ
KATEDRA PLÁNOVÁNÍ KRAJINY A SÍDEL

**Vnímání intenzivní krajinné změny lokálními aktéry –
případová studi v Plzeňském kraji**
**(Perception of a intensive landscape change by local actors
– a case study in Pilsner Regio)**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí práce: Ing. Diana Surová, Ph.D.

Bakalant: Erik Strejček

Praha, 2021

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Fakulta životního prostředí

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Erik Strejček

Krajinářství

Územní technická a správní služba

Název práce

Vnímání intenzivní krajinné změny lokálními aktéry – případová studie v Plzeňském kraji

Název anglicky

Perception of an intensive landscape change by local actors – a case study in Pilsner Regio

Cíle práce

Cílem bakalářské práce je zjistit, jak uživatelé krajiny vnímají výrazné změny v lokalitě, ve které žijí nebo ji navštěvují. Konkrétněji jde o identifikaci aspektů krajiny a aspektů kvality života, které jsou danými změnami v krajině ovlivněny, a to jak negativně, tak i pozitivně z pohledu lokálních aktérů.

Metodika

Práce začne literární rešerší, která ukáže krajinu jako neustále se měnící součást světa a zároveň jako faktor ovlivňující kvalitu života lidí; popíše novodobé krajinné změny v globálním kontextu; vysvětlí, jaké mohou mít poznatky o vnímání krajiny význam pro udržitelný rozvoj; a stručně nahlédne i do sociologických metod, které se mohou aplikovat pro studium vnímání krajiny jejich uživateli. K tomu bude představen i teoretický rámec pro vnímané hodnoty v krajině a pro rámec kvality života navazující na pilíře udržitelného rozvoje. Metodická část práce popíše vybranou studovanou lokalitu, vybranou sociologickou metodu pro sběr dat a detailní metodologický postup. Způsob komunikace s lokálními aktéry bude přizpůsoben aktuálním oficiálním omezením týkající se pandemie Covid-19. V případě přetrvávání omezení se sběr dat zaměří na výlučně elektronickou formu komunikace. Práce bude dále obsahovat popis výsledků, diskusi a závěrečné shrnutí.

Doporučený rozsah práce

30–50 stran

Klíčová slova

změny v krajině, vnímání krajiny, lokální aktéři

Doporučené zdroje informací

Cílek V. (2005) Krajiny vnitřní a vnější. Nakladatelství Dokořán, Praha

Disman M., 2011: Jak se vyrábí sociologická znalost – příručka pro uživatele. Univerzita Karlova v Praze EC, 2000: Evropská úmluva o krajině

García-Martín M., Quintas-Soriano C., Torralba M., Wolpert F., Plieninger T. (2021) Landscape Change in Europe. In: Weith T., Barkmann T., Gaasch N., Rogga S., Strauß C., Zscheischler J. (eds) Sustainable Land Management in a European Context. Human-Environment Interactions, vol 8. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-50841-8_2

Kovář P. (2014) Ekosystémová a Krajinná Ekologie. Karolinum Press.

Pauknerová K., Gibas P. (2015) Krajina jako téma, terén i problém současné společenské vědy: antropologické čtení krajiny. In: Blažková, Tereza. Krajina jako antropologická čítanka. Praha: TOGGA

Předběžný termín obhajoby

2020/21 LS – FŽP

Vedoucí práce

Ing. Diana Surová, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra humanitních věd

Elektronicky schváleno dne 22. 1. 2021

prof. PhDr. Michal Lošťák, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 10. 2. 2021

prof. RNDr. Vladimír Bejček, CSc.

Děkan

V Praze dne 24. 03. 2021

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma: Vnímání intenzivní krajinné změny lokálními aktéry – případová studie v Plzeňském kraji vypracoval samostatně a citoval jsem všechny informační zdroje, které jsem v práci použil a které jsem rovněž uvedl na konci práce v seznamu použitých informačních zdrojů.

Jsem si vědom, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, především ustanovení § 35 odst. 3 tohoto zákona, tj. o užití tohoto díla.

Jsem si vědom, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím s jejím zveřejněním podle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a to i bez ohledu na výsledek její obhajoby.

Svým podpisem rovněž prohlašuji, že elektronická verze práce je totožná s verzí tištěnou a že s údaji uvedenými v práci bylo nakládáno v souvislosti s GDPR.

31. 3. 2021 v Praze

Podpis

PODĚKOVÁNÍ:

Děkuji své vedoucí bakalářské práce paní Ing. Dianě Surové, Ph.D. za odborné vedení, ochotu, trpělivost, podporu a laskavý přístup. Poděkování patří též všem aktérům, kteří se účastnili interview. Dále bych chtěl poděkovat rodině za velkou podporu při studiu i zpracování bakalářské práce.

ABSTRAKT

Hlavním cílem této bakalářské práce bylo zjistit, jak uživatelé krajiny v okolí obce Jezerce v Plzeňském kraji vnímají výrazné změny v lokalitě, ve které žijí nebo ji navštěvují. Konkrétněji šlo o identifikaci aspektů krajiny a aspektů kvality života, které jsou danými změnami v krajině ovlivněny, a to jak negativně, tak i pozitivně z pohledu lokálních aktérů.

Tato případová studie vychází z teoretického rámce poznatků o krajině, které ukazují krajinu jako neustále se měnící součást světa a zároveň jako faktor ovlivňující kvalitu života lidí. Popisuje novodobé krajinné změny v globálním kontextu, vysvětluje, jaké mohou mít poznatky o vnímání krajiny význam pro udržitelný rozvoj a také stručně nahlíží i do sociologických metod, které se mohou aplikovat pro studium vnímání krajiny jejich uživateli. Je představen i teoretický rámec pro vnímané hodnoty v krajině a pro rámec kvality života navazující na pilíře udržitelného rozvoje. Metodická část práce popisuje vybranou studovanou lokalitu. Jako sociologická metoda pro sběr dat byla použita metoda polostrukturované interview a dále je popsán i detailní metodologický postup. Způsob komunikace s lokálními aktéry byl přizpůsoben aktuálním oficiálním omezením týkající se pandemie Covid-19, proto se sběr dat zaměřil na převážně telefonickou formu komunikace. Práce dále obsahuje popis výsledků, které vznikly na základě šetření a byly zpracovány do jednotlivých okruhů podle výzkumných otázek. V diskusi jsou pak jednotlivé výsledky diskutovány ve světle odborné literatury a dosavadních poznatků o krajině, jejím vlivu na život člověka a o vlivu člověka na krajinu. Závěrečné shrnutí klasifikuje hodnoty krajiny vnímané lokálními aktéry a kvalitu jejich života v souladu s pilíři udržitelného rozvoje.

Klíčová slova: změny v krajině, vnímání krajiny, lokální aktéři

ABSTRACT:

The aim of this thesis was to find out how users of the landscape around the village of Jezerce in the Pilsen Region perceive significant changes in the location in which they live in or visit. More specifically, it was about identifying aspects of the landscape and quality of life that are affected by the changes in the landscape, both negatively and positively from the local actor's point of view.

This case study is based on a theoretical framework of landscape knowledge which shows the landscape as an ever-changing part of the world and at the same time as a factor influencing people's quality of life. Describes modern landscape changes in the global context, explains what knowledge about landscape perception can be important for sustainable development and also briefly looks at sociological methods that can be applied to the study of landscape perception by their users.

The theoretical framework for perceived values in the landscape and for a quality of life framework building on the pillars of sustainable development is also presented. The methodical part of the thesis describes the selected studied location. As a sociological method for data collection a semi-structured interview was used and a detailed methodical procedure is described. The method of communication with local actors was adapted to the current official restrictions regarding the Covid-19 pandemic, so the data collection focused predominantly on the online form of communication. This thesis also contains a description of the results that arose from the basis of the survey and were processed into individual areas according to research questions. In the discussion, the individual results are discussed in the light of professional literature and current knowledge of the landscape, its impact on human life and the human impact on the landscape. The final summary evaluates the values of the landscape perceived by local actors and their quality of life in accordance with the pillars of sustainable development.

Key words: changes in the landscape, perception of the landscape, local actors

Obsah

1.	Úvod.....	1
2.	Cíle práce	2
3.	Krajina jako neustále se měnící součást světa.....	3
3.1	Krajina - různé pohledy a přístupy k ní	3
3.2	Krajina jako faktor ovlivňující kvalitu života lidí	5
3.2.1	Právo na krajinu	6
3.2.2	Paměť krajiny	7
3.3	Krajinná ekologie	8
3.4	Krajinná struktura.....	8
3.5	Krajina města a venkova	9
3.6	Funkce krajiny	10
4.	Novodobé krajinné změny v globálním kontextu	11
4.1	Evropská úmluva o krajině.....	13
4.1.1	Základní myšlenky EÚK.....	13
4.1.2	Cíle EÚK	14
4.1.3	Závazky vyplývající z EÚK	14
4.2	Vývoj změn české krajiny	15
4.2.1	Historie vývoje	15
4.2.2	Současná situace.....	16
4.2.3	Soukromé a veřejné zájmy v krajině	17
4.3	Zákon č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny	18
5.	Vnímání hodnot v krajině.....	19
5.1	Studie na vnímané hodnoty v krajině	20
5.2	Člověk a krajina.....	21
5.3	Sociologický pohled	22

5.4	Citová hodnota krajiny	22
6.	Kvality života navazující na pilíře udržitelného rozvoje	23
6.1	Enviromentální pilíř	24
6.2	Sociální pilíř	25
6.3	Ekonomický pilíř	26
7.	Metodika	27
7.1	Popis lokality	28
7.1.1	Plzeňský kraj	28
7.1.2	Jezerce	28
7.2	Ideový plán výzkumu	33
7.2.1	Výzkumný problém	33
7.2.2	Výzkumné otázky	33
7.2.3	Popis teoretického rámce	33
7.2.4	Metody získávání dat	33
7.2.5	Popis výzkumného vzorku	34
7.2.6	Metoda sbírání a analýzy dat	34
7.2.7	Časový plán	36
8.	Výsledky	37
9.	Diskuse	56
10.	Závěr a přínos práce	62
11.	Přehled literatury a použitých zdrojů	63
12.	Přílohy	68

1. Úvod

Člověk je odpradávná součástí krajiny, ta zprvu utvářela a formovala jeho a později začal přetvářet on ji. Krajina je také formována kulturními a přírodními procesy, jež se navzájem ovlivňují a prolínají. Změny v krajině je nutné vnímat v souvislosti s předchozím nebo současným vývojem společnosti, stavebním vývojem, rozvojem průmyslu a způsobem hospodaření. Jezerce jsou malá, na první pohled idylická obec uprostřed polí, luk a lesů v Plzeňském kraji. Při důkladnějším zkoumání je však patrné, že právě tato obec se stala místem, kde se během několika posledních let odehrávaly velké změny z hlediska globálního, národního, regionálního a lokálního. Tyto změny a ukazatele pak byly zkoumány v rámci případové studie, která byla zaměřena na vnímání intenzivních krajinných změn lokálními aktéry, a to jak pozitivních, tak negativních. Dále byly nahlédnuty i krajinné hodnoty, které účastníci studie v této lokalitě sdílejí.

První část práce tvoří teoretický rámec, který vytyčuje mantinely, o které se pak opírá výzkumná část práce a také diskuse. Objasňuje některé základní pojmy související s definováním a vnímáním krajiny jednotlivými autory a také různé úhly pohledu na krajinu. Dále nahlíží na novodobé krajinné změny v globálním kontextu i kontextu ČR, analyzuje zahraniční odborné články zabývající se hodnotami v krajině vnímanými lokálními aktéry, a seznamuje se se třemi pilíři udržitelného rozvoje, stručně nahlíží i do sociologických metod, které se mohou aplikovat pro studium vnímání krajiny jejich uživateli.

Druhá část je pak věnována vyhodnocení dotazníkové studie a podrobnější analýze získaných výsledků, jak lokální aktéři tohoto šetření vnímají intenzivní krajinné změny ve svém okolí. Metodická část práce popisuje vybranou studovanou lokalitu, vybrané sociologické metody pro sběr a analýzu dat a detailní metodologický postup. Práce dále obsahuje popis výsledků, které jsou pro větší přehlednost prezentovány v několika tabulkách, výsledky jsou pak diskutovány a porovnávány s odbornou literaturou a vyhodnoceny na základě hodnot vnímaných v krajině (vztahy, formy, aktivity a procesy) lokálními aktéry a z hlediska tří pilířů trvale udržitelného rozvoje.

2. Cíle práce

Hlavním cílem této bakalářské práce je zjistit, jak uživatelé krajiny vnímají výrazné změny v lokalitě, ve které žijí nebo ji navštěvují. Konkrétněji jde o identifikaci aspektů krajiny a aspektů kvality života, které jsou danými změnami v krajině ovlivněny, a to jak negativně, tak i pozitivně z pohledu lokálních aktérů.

3. Krajina jako neustále se měnící součást světa

3.1 Krajina - různé pohledy a přístupy k ní

Podle Černé (2020) si pod pojmem krajina každý člověk představí zřejmě něco jiného. V běžné řeči se výrazu krajina často užívá jako synonyma ke slovu venkov nebo v širším smyslu jako synonymum pro přírodu (Pauknerová, Gibas, 2015). Ve Slovníku spisovné češtiny pro školu a veřejnost (2001) je tento význam definován jako „*území se zřetelem k přírodnímu utváření*“. Synonymickými výrazy k tomuto podstatnému jménu mohou být slova kraj či končina. Výraz krajina je znám v češtině poměrně dlouho, např. v Rejzkově Českém etymologickém slovníku (2015) je datován již do 14. století. Toto všeslovanské slovo mělo v praslovanštině podobu krajъ a bylo odvozeno od slovesa krojiti, popřípadě krajati. Původní význam slova byl vlastně to, co se okrajuje, konec ukrojeného. Postupně přibýly významy jako hranice, lem a později se tento význam přenesl i na zemi (vzdálenou), území (Černá 2020).

Kšicová (1994) poukazuje na fenomén krajiny jako neoddělitelné součásti každé kultury. V době obrození se stal v Čechách natolik silným faktorem, že vytvořil symbol země v podobě hymny. Její tvůrci J. K. Tyl a F. Škroup zprostředkovali skrze postavu slepého hudebníka z frašky ze života pražských ševců Fidlovačka (1834) poselství o kráse krajiny, jejíž dynamismus se projevuje jen hukotem vod a šuměním lesů. Závěrem sloky se pak autoři odkazují k obrazu krajiny jakožto zemského ráje. V období neoromantismu, zvláště pak v symbolismu a secesi, získává poetické zobrazení krajiny novou spirituální podobu. Specifickým způsobem se to projevilo především v tvorbě dvou autorů - Antonína Sovy (1864-1928) a Otokara Březiny (1868-1929) (Kšicová, 1994).

Bubeníček (2011) považuje přírodní prostory za nedílnou součástí světa, v němž žijeme. Při přemýšlení o povaze těchto míst a při jejich prožívání se zrcadlí složitá síť vztahů mezi přírodou a kulturou. Neustálé pojmenovávání tohoto světa nás vede k ideji krajiny, která způsobem, jak se na okolní svět díváme a jak ji reprezentujeme v různých uměních.

Stephen a Cosgrove (1998) popisují krajinu jako „*kulturní obraz, piktorální způsob reprezentace, strukturace nebo symbolizace okolí*“. Krajinu je možné vnímat

jako text, do něhož různí umělci promítají otázky lidského údělu, osobní či národní identity i vlastní kreativitu (Bubeníček, 2011).

Pauknerová s Gibasem (2015) vnímají krajinu jako mnohotvárnou a mnohotvárné jsou podle nich také způsoby, jakými k ní jednotliví autoři přistupují. Vzhledem k provázanosti člověka a krajiny, napojení krajiny na lidské bytí ve světě a rovněž i společnosti, se krajina ukazuje jako důležité téma nejen pro antropologii.

Cílek (2005) přirovnává krajinu k neuronové síti, „*ve které se vynořují a zapadají jednotlivé body, vztahy mezi body, vztahy mezi body někdy mizí, ale jindy jen dlouze spí a neví se, zda je někdy něco či někdo probudí*“.

Z právního hlediska je krajina definována jako „část zemského povrchu s charakteristickým reliéfem, tvořená souborem funkčně propojených ekosystémů a civilizačními prvky“ (zák. č. 114/1992 Sb). Evropská úmluva o krajině (2000) pak vymezuje krajinu „*jako část území, tak jak je vnímána lidmi, jejíž charakter je výsledkem činnosti a vzájemného působení přírodních a/nebo lidských faktorů*“.

Z pohledu dějepisu lze krajinu vnímat jako fyzické či materiální pojetí místa, jako kontext, jeviště nebo scénu. Toto pojetí se mění až s příchodem školy Annules, jejíž představitelé nechápou krajinu jako pouhou prázdnou scénu (Pauknerová, Gibas, 2015).

Fedrová (2012) přistupuje ke krajině jako ke kulturnímu jevu. Krajina je prostorem formovaným lidskou civilizací a současně tradovaným v uměleckých reprezentacích, které jeho vnímání uchovávají. Autorka sama pak krajinu vnímá jako časoprostorový fenomén.

Biologické pojetí krajiny je přisuzováno významnému německému biogeografovi Carlu Trollovi, který v roce 1939 přišel s termínem krajinná ekologie. Inspirací mu byla možnost studia leteckých snímků krajiny, které mu poskytovaly novou kvalitu informací o krajině, krajinné struktuře, vegetaci a jejich prostorových souvislostech a vztazích na velkých územích. Troll pak krajinnou ekologii definoval jako „studium komplexní struktury vztahů mezi společenstvy organismů a podmínkami jejich prostředí v určitém výseku krajiny“(Lipský, 1998).

3.2 Krajina jako faktor ovlivňující kvalitu života lidí

Pauknerová a Gibas (2019) vnímají krajinu povětšinou „*jako stabilní, a svým způsobem pasivní, i když pomalu se měnící pozadí lidského života*“. Pro krajinu je charakteristická určitá role, kterou naplňuje, a také aktivita, kterou vyvíjí vůči lidem. Lidé vždy v krajině nějak jednají a krajina lidi zároveň k některým jednáním sama vybízí a někdy se sama dokonce stává aktérem. Bubeníček (2011) považuje přírodní prostory za nedílnou součásti světa, v němž žijeme.

Krajina má svojí vlastní dynamiku a tím přesahuje člověka i své vlastní elementy. Tato dynamika se projevuje geologickými procesy, které překračují život jedné nebo i více lidských generací. Dynamika krajiny se projevuje také jako její schopnost jednání vůči lidem, schopnost budít emoce, navazovat vazby, vzbuzovat vášně, vybízet k jednání. Na krajinu může být nahlíženo jako na celek, možná i organismus, jehož jsme i my součástí a on má své vlastní jednání vůči nám (Pauknerová, Gibas, 2015).

Člověk krajinu na jedné straně přetváří, staví domy, silnice, pěstuje obilí, pase skot, těží nerosty a na straně druhé krajina funguje jako jakýsi samoregulační systém, který tíhne k rovnováze. Člověk tak v krajině zažívá dvojitý pohyb – působení své a působení krajiny na něj (Pauknerová, Gibas, 2015).

Lokoč, Lokočová (2010) představují krajinu jako strukturovaný organismus, který je spoluvytvářený i ovládaný. Působící síly jsou jak tvořivé, tak destruktivní. Krajina se formuje kulturními a přírodními procesy, jež se navzájem ovlivňují, prolínají, ale také zůstávají na sobě nezávislé. Vývoj krajiny závisí na dlouhodobém prolínání, ovlivňování kultury a přírody, na nařízeních, jež mohou znatelně proměnit krajinu ve velmi krátkém čase a tím i osudy lidí. Ale také naopak ze stavu a obrazu krajiny je možno posoudit tehdejší hospodářskou situaci, stav společnosti, sílu přírodních procesů atd. Krajinu tedy můžeme vnímat jako změnu a setrvačnost. Krajina se stále mění, proto je nezbytné vnímat změny v krajině v souvislosti s předchozím nebo současným vývojem společnosti, stavebním vývojem, rozvojem řemesel, resp. průmyslu a způsoby hospodaření.

3.2.1 Právo na krajinu

Cívek (2005) se zabývá aspektem práva na krajinu, podotýká, že právní systém většiny evropských zemí vychází ze středověkého pojetí země a krajiny, kdy zemi stvořil bůh a člověk ji tedy nemůže vlastnit, ale může využívat její plody. Z toho vyplývá, že je možno využívat i lesů a sbírat tam např. houby nebo různé plody (země patří bohu, úroda člověku). Bůh také stvořil zvířata, ptáky a nerostné bohatství, které jsou také potřebné. Také je možné využívat krajinu třeba k procházkám, a to i ty části, které nám nepatří. Český horní zákon rozlišuje nerosty nevyhrazené, např. písek, který může využít každý, není-li to ovšem v rozporu s jiným zákonem, a nerosty vyhrazené, jejich těžba náležela králi a později státu.

Panovník totiž vládl z boží vůle. Jinak je tomu např. v anglosaských zemích, kde pozemek náleží až do středu země pouze danému vlastníkovi, který v rámci hranic svého pozemku může těžit vše bez ohledu na sousedy. Pohyb jiných osob je značně omezen či dokonce zakázán. (Cílek, 2005).

3.2.2 Paměť krajiny

Podle Cílka (2005) slova krajina a paměť vyvolávají celou řadu úvah o tom, kdo jsme, kde je náš domov a jak by mohl vypadat, souvisí s naším životem a prožíváním místa, staví obrannou hradbu před širokou globalizací a upevňují nás nejenom ve zdánlivém bezpečí tradice.

Cílek (2005) označuje středoevropskou krajinu jako přírodní a kulturní fenomén, který je daný různými způsoby využívání krajiny. Činnost člověka až do 19. století a někde až do 50. let 20. století krajinu spíše obohacovala, než ničila.

HLAVNÍ PRVKY PAMĚŤOVÉ STRUKTURY KRAJINY

1. Reliéf. Základní paměť krajiny je dána jejím reliéfem, ten určuje hlavně směr vodních toků a hydrologický režim oblasti. Jestliže dojde ke změně reliéfu (např. při těžbě uhlí), je paměť krajiny nenávratně ztracena.
2. Klima a mikroklima mají zásadní vliv na vznik a vývoj ekosystémů a často i reliéfu krajiny.
3. Substrát: určuje a ovlivňuje druhové bohatství fauny a flóry, je nositelem mikrobiálního prostředí. Může být zcela odlišný od geologického podloží.
4. Využití a péče o krajinu představují vklad člověka do přírodních procesů. Paměť se zde projevuje především tím, že lidská sídla jsou opakovaně obnovována na stejných místech, přetrvává rozdělení krajiny na zemědělskou a lesní, po staletí se udržují základní komunikace mezi sídly (Cílek, 2005).

3.3 Krajinná ekologie

Kovář (2014) poukazuje na to, že obor krajinné ekologie vznikl na úrovni lidského vnímání, první popisy provázaných procesů v krajině byly spojeny s životem lidí. Krajinná ekologie se pak dále vyvíjela směrem ke studiu prostorového uspořádání struktur a procesů (půda, vegetace, živočichové a lidi). V krajinné ekologii lze rozlišit tři perspektivy, a to lidskou (krajina je členěna do funkčních entit, které souvisí s významem pro lidský život), geobotanickou (prostorové rozmístění biotických a abiotických komponent prostředí - půdní součásti, rostliny, rostlinná společenství, např. lesy, prémie, mozaikovitý typ vegetace atd. Třetí perspektiva je živočišná (spojená s lidským vnímáním, kde mohou být podstatné rozdíly, pokud jde o přímé/zprostředkované vnímání, představivost a druhově specifické rozměrové hledisko).

3.4 Krajinná struktura

Salzmann, Jeníková a Semančíkové (2020) definují krajinnou strukturu jako prostorové uspořádání prvků v krajině, které mají různou velikost, tvar a funkci. Jedná se o strukturu sídel, urbanistických celků, komunikací, veřejných prostranství, ploch pro výstavbu, ale také i bloků orné půdy, lesů, mokřadů, lučních porostů, sadů, alejí, mezí atd. Jejich rozmístění odráží přírodní podmínky a zpravidla představuje důležitý aspekt historického vývoje kulturní krajiny. Dílčí struktury a jejich využívání ovlivňují celkovou funkčnost krajiny. Významnou úlohu mají i veškeré přírodě blízké plochy, lesní porosty a zemědělské plochy. Důležitá je multifunkčnost jednotlivých ploch. Struktura hraje také svou roli při prolínání krajiny měst a volné krajiny. V rámci sídelních struktur by mělo být vytvořeno dostatečné množství ploch zeleně a jejich zapojení do kontextu krajiny nejen pomocí liniových vegetačních prvků, lze vytvořit např. propojení pomocí cest mezi sídly a okolím. Plošné a liniové prvky zeleně pak dají základ vzniku veřejného prostoru pro obyvatele měst a obcí.

3.5 Krajina města a venkova

Kovář (2014) označuje město a venkov jako dvě kategorie, kde se tisíciletí odehrávají lidské dějiny a podle poměru územního rozložení je možno sledovat etapy vývoje lidské civilizace. Krajina městská i venkovská (nebo-li neměstská) se navzájem odlišují svou podobou a také způsoby. Obě dvě krajiny jsou uměle vytvořeny, jsou výsledkem práce a přemýšlení lidí. I na první pohled přírodní krajiny, které vypadají jako člověkem nedotčené, jsou ve skutečnosti kulturním konstruktem, to znamená, že jsou kulturní, a nikoliv přírodní krajinou (Pauknerová, Gibas, 2015). Doležalová (2006) vysvětluje, že prvotním mechanismem přetváření krajiny a jejího rázu bylo zemědělství. Samotná zemědělská krajina se řadí do venkovské krajiny, kde jsou základní prvky orná půda, pastviny, louky, drobné prostory, sady a zemědělské a jiné doprovodné stavby. Zemědělská krajina je vnímána ve spojení k lesní půdě a porostům, vodním tokům a intravilánům obcí. Především díky rozvoji osobní dopravy se v České republice v posledních letech významně mění struktura osídlení, v některých oblastech dochází k úpadku sídel. V jiných oblastech volná krajina, v okolí sídel, ustupuje nové výstavbě. Dostupnost osobní dopravy má za následek změny životního stylu a také charakteru sídel. Bydlení na venkově přejímá vlastnosti bydlení ve městech, a naopak příměstské bydlení nese rysy bydlení na venkově (Doležalová, 2006). Podle Cilka (2005) je ochrana krajiny závislá hlavně na stupni urbanizace. Lidská sídla určují ráz krajiny. Růst měst dnes probíhá dvojím způsobem, a to zvelebováním vnitřní zástavby (gentifikací) a rozvojem suburbií, čili dnešních příměstských satelitů. Z hlediska krajiny i přírody je důležité udržovat urbanizaci v určitých mezích.

3.6 Funkce krajiny

Podle Mackoviče (2018) lze ke krajině přistupovat z celé řady hledisek, např. funkce krajiny, způsoby jejího využití. Funkce lze rozdělit do dvou základních skupin - funkce produkčních (např. zemědělské a lesní hospodaření, vodní hospodářství, těžba nerostných surovin, ukládání odpadů) a funkce mimoprodukční (např. „malý“ koloběh vody a vodní režim území). Krajina také musí poskytovat prostředí (biotopy) s vhodnými podmínkami pro udržitelnou existenci a vývoj přírodních společenstev v dané krajině. Také by měla splňovat požadavky lidí na pocitové a estetické hodnoty krajiny, nabízet možnost relaxace a rekreace v přírodním prostředí. Produkční a mimoprodukční funkce se často střetávají. Do krajiny se průběžně promítají civilizační prvky, které souvisí s urbanizací území. V krajině se tak zvyšuje podíl intenzivně urbanizovaných ploch a koridorů, které souvisí s plošným rozvojem sídelní struktury.

4. Novodobé krajinné změny v globálním kontextu

Od 70. let minulého století se věnuje výzkumu krajiny stále větší pozornost, a to i na politické úrovni. V této době se stupňovaly obavy o udržitelnost životního prostředí. Vědci i politici si začali uvědomovat nutnost překonat nedostatky jednostranně zaměřených politik a strategií řízení, což vedlo k přijetí „krajinného přístupu“ (Sayer et al, 2013). Jedním z milníků začlenění přístupu ke krajině do politické agendy byla Evropská úmluva o krajině, v níž byla krajina definována jako výsledek interakce přírodních a lidských faktorů (EC, 2000). Podle García-Martin et al (2020) je nezbytné vytvářet taková politická rozhodnutí a přijímat opatření, která vedou k udržitelnějšímu hospodaření s půdou, kdy je třeba integrovat ekologické, ekonomické a sociální aspekty.

Zemědělství a lesnictví jsou nejrozsáhlejšími typy krajinného pokryvu v Evropě, také proto mají významný dopad na poskytování široké škály služeb (regulační, zajišťovací a kulturní). V Evropě dochází k některým důležitým procesům proměny krajiny - některé oblasti čelí procesům intenzifikace, dezintenzifikace a opuštění půdy. Dezintenzifikace znamená změny, které vedou ke snížení intenzity obhospodařování půdy a úbytku zemědělské půdy (včetně opuštění). Opuštění je definováno jako opuštění jakékoliv oblasti, která byla dříve využívána pro zemědělské účely, včetně orné půdy a pastvin. Intenzifikace i dezintenzifikace mají významné sociální a ekologické důsledky a zaujímají důležité místo ve výzkumu udržitelného managementu krajiny. Oba tyto procesy obecně zahrnují ztrátu biodiverzity, erozi kulturního dědictví a snížení multifunkčnosti krajiny. Tyto trendy posunuly evropské sociálně-ekologické systémy za hranice enviromentálního a společenského blahobytu (García-Martin et al, 2020).

Lipský (2003) upozorňuje, že většina evropských krajin je výsledkem činnosti člověka, tím je zároveň činí náchylnými ke změnám. Kulturní krajina se průběžně vyvíjí a mění, řada regionálních typů krajin již zanikla nebo jsou v současné době ohroženy. Hlavní procesy, které dnes ohrožují kontinuitu evropské kulturní krajiny jsou intenzifikace zemědělství, marginalizace a opuštění zemědělského obdělávání, rozšiřování měst, unifikace staveb, materiálů, technologií, rozvoj dopravní infrastruktury, turistika a rekreace, těžba surovin, znečištění ovzduší,

vody a půdy. Podobný názor zastávají i García-Martin et al (2020), kteří uvádí, že pokrývka krajiny v Evropě v posledních několika desetiletích zůstává relativně stabilní, v oblastech, kde se změnila, docházelo převážně k redukci orné půdy ve prospěch travních porostů a obecnému nárůstu v městských oblastech. Je možné pozorovat dva protichůdné, ale paralelně se vyskytující procesy, na jedné straně intenzifikace zemědělství a na straně druhé opouštění zemědělské činnosti.

Dle EPA (2019) se ráz a chápání krajiny výrazně mění. Evropský program pro monitorování Copernicus udává, že krajinný pokryv v Evropě ve srovnání s rokem 2000 zůstává podobný, orná půda a trvalé kultury zaujímají 25 %, pastviny 17 % a lesy 34 % území, umělé povrchy (beton, asfalt a zástavba) pokrývají zhruba 5 % území Evropy. V letech 2012-2018 se tento trend zpomalil oproti letům 2000-2006, a to konkrétně o 375 km² průměrně za rok. Dalším faktem je, že v dnešní době žije tři čtvrtiny Evropanů v městských oblastech. Očekává se, že do roku 2050 bude nárůst o dalších zhruba 30 mil. obyvatel. To znamená budování dalších obydlí a infrastruktury a přirozeně i úbytek zemědělské půdy.

Aby bylo možné pochopit jak a proč se krajina mění a jaké budou důsledky těchto změn, je nutné srovnávat různé zdroje informací, jak na evropské úrovni, tak na té lokální (García-Martin et al, 2020).

4.1 Evropská úmluva o krajině

Podle Salzman, Jeníkové a Semančíkové (2020) byla neuváženým využíváním ekosystémů změněna jejich kvalita, jsou narušené a mnohde nevratně poškozené. V roce 2000 byl vytvořen důležitý dokument Evropská úmluva o krajině (EÚK, 2000), který poukazuje na nutnost chápání krajiny jako celku. Jde o normu mezinárodního práva přijatou Radou Evropy (dále jen RE), jejíž zásady péče o krajinu se zavázaly naplňovat mnohé členské státy RE, kdy je zahrnuto geograficky větší území než Evropská unie (Moravec, 2006). Evropská úmluva o krajině je výsledkem společného zájmu těchto zemí o udržitelnost rozvoje krajiny, který je založen na vyváženém a harmonickém vztahu mezi sociálními potřebami, hospodářskou činností a ochranou a tvorbou životního prostředí (Ministerstvo životního prostředí, 2020).

4.1.1 Základní myšlenky EÚK

Tato úmluva vychází z předpokladu, že zdravá a krásná krajina je důležitou součástí kvality života lidí. Kvalitní krajina je základním předpokladem blahobytu. Krajina je považována za součást kulturního a přírodního dědictví a její ochrana, péče o ni a o její uspořádání je právo a odpovědnost každého člověka (Moravec, 2006).

Ministerstvo životního prostředí (2020) popisuje krajinu jako společný prostor pro život lidí a realizaci velkého spektra jejich zájmů. Využívání krajiny by mělo přispívat k naplňování potřeb kvalitního života a rozvoje společnosti, a to jak současných, tak budoucích generací. Moravec (2006) si všímá kvality a rozmanitosti evropských krajin, zejména v oblasti kulturní, enviromentální a sociální. Rozmanitost je zásadní pro vytvoření a udržení místních kultur. Pro dlouhodobý příznivý ekonomický vývoj je zapotřebí krajina ekologicky vyvážená. Adekvátní ochrana, péče a uspořádání krajiny může rovněž přispět k vytvoření pracovních příležitostí. Rozmanitá a ekologicky vyvážená krajina je také předpokladem pro přírodní bohatost a domov pro četné živé organismy. EÚK klade důraz na rozhodování na lokální úrovni (RE, 2000).

4.1.2 Cíle EÚK

Cílem této úmluvy, jak zdůrazňuje Moravec (2006), je motivace evropských vlád a samospráv k přijetí politik a opatření k ochraně a utváření krajiny. Tyto politiky a opatření by měla být uplatňována na místní, regionální, národní a mezinárodní úrovni. Důraz je hlavně kladen na regionální a místní úroveň správy a také na zapojení veřejnosti do procesu rozhodování o krajině. Jedním z úkolů je zlepšení úrovně znalosti svých krajin, zvyšování povědomí občanské společnosti, soukromých organizací a veřejných orgánů o hodnotě krajiny, její úloze a změnách. Do EÚK jsou zahrnuty krajiny, mimořádné i ty obyčejné, protože všechny krajiny určují kvalitu životního prostředí člověka a ostatních organismů. Tato úmluva se týká území celého státu, zahrnuje tedy krajinu přírodní a polopřírodní, krajinu městskou i tu poškozenou.

Podpora, péče a plánování v krajině se může odehrávat v rozmezí od „zakonzervování“ krajiny, vylepšení krajinných poměrů, až po skutečnou tvorbu krajiny nové. V Úmluvě je zahrnuta i evropská spolupráce, vzájemná pomoc a výměna informací, přeshraniční spolupráce na místní a regionální úrovni (Moravec, 2006, Ministerstvo životního prostředí 2020, RE, 2000).

4.1.3 Závazky vyplývající z EÚK

Strany, které k této úmluvě přistoupily, se zavázaly právně uznat krajinu jako základní složku životního prostoru obyvatelstva, která zároveň odráží rozmanitost kulturního a přírodního dědictví a utváří místní identitu. Účastníci se zavázaly k zabezpečení krajinné politiky, které budou směřovat k ochraně a péči o krajinu, současně je nutné začlenit krajinu do politiky územního plánování, zemědělství, ekonomické a sociální politiky, do politiky kultury, urbanismu a životního prostředí a také do jiných politik, které ji mohou přímo nebo nepřímo ovlivňovat. Dále byly přijaty závazky související se vzděláváním a s určováním a hodnocením krajiny (Moravec, 2006, EÚK, 2000).

4.2 Vývoj změn české krajiny

Vývoj změn v české krajině kopíruje vývoj ostatních zemí Evropy.

4.2.1 Historie vývoje

Podle Salzman, Jeníkové a Semančíkové (2020) byla v období před druhou světovou válkou struktura české krajiny dána dlouhodobým stabilním vývojem. V této době dobré zacházení s krajinou a udržení její kvality bylo těsně spojováno s existenčními důvody, protože obživa zdejších obyvatel závisela na stavu krajiny, zemědělství respektovalo strukturu krajiny, což ovšem také souviselo s tehdejšími technickými možnostmi. Od roku 1950 začaly v české krajině probíhat změny, které pokračují dodnes (Lustigová, 2006).

Po roce 1948 došlo ke kolektivizaci zemědělství, nový způsob hospodaření znamenal likvidaci hranic pozemků, komunikací, remízků, mokřadů atd. Důsledkem bylo narušení vodního režimu krajiny, poškození půdy (eroze, ztráta původní sítě obslužných komunikací). Síť cest sloužily i jako přirozené dělící struktury v krajině. Kvůli změnám ve využívání krajiny řada z nich zanikla. Od konce 19. století docházelo k narovnávání vodních toků, jejich zkracování a zahlubování, odvodňování a vysušování polí a mokřadů docházelo k devastaci říční krajiny. S melioracemi se započalo již za první republiky a k většímu rozšíření došlo po roce 1948. Ani rok 1989 nepřinesl pro českou krajinu pozitivní změny. Půda se stala předmětem obchodu (hlavně kvůli evropským dotacím), zhoršený stav půdy daný úbytkem a degradací její organické složky, užíváním herbicidů a dalších pesticidů se ochromila životaschopnost půdních organismů (nízkou retenční schopnost, časté je její zhutnění, velkou část je bez rostlinného pokryvu a je dlouhodobě odvodněná). Dalším aspektem je pokračující suburbanizace a nekoordinovaný nárůst plochy sídel. Dochází k rozsáhlému a často zbytečnému záboru zemědělské půdy pro výstavbu skladů a obchodních center. Dalším zásadním problémem je i fragmentace krajinných celků v důsledku nekoncepčního rozvoje zvláště liniových staveb technické infrastruktury (především dopravní stavby) (Salzman et al. 2020).

4.2.2 Současná situace

Podle Štěrbý (2008) je jen asi třetina toků v České republice v uspokojivém ekologickém stavu, dvě třetiny jsou z hlediska životního prostředí nevyhovující, přičemž 26,7 % toků se nachází ve stavu ekologické katastrofy. Salzman et al. (2020) popisují dramatické narušení schopnosti krajiny absorbovat vodu, následkem čehož je vyschlá půda a studny ve velké části republiky, ale také pokles hladin podzemních vod, neschopnost krajiny reagovat na delší období sucha, ve vodních tocích a přehradách je málo vody, zemědělská pole nejsou úrodná, lesy umírají a ve městech se zvyšuje teplota. V důsledku snížení retenční schopnosti krajiny vznikají dva extrémy, a to výrazná a dlouhodobá sucha v obdobích bez srážek, a naopak ničivé povodně v čase extrémních nebo dlouhodobých srážek.

Mackovič (2018) se zabývá otázkou nekonceptnosti územního plánování a dochází k závěru, že neexistuje nadresortní orgán, který by posuzoval navržené koncepce uspořádání krajiny v souvislostech a vazbách. S tím souhlasí i Salzman et al. (2020) a říkají, že je potřeba věnovat plánování krajiny, jejímu uspořádání, pozornost a navrhnout využití tak, aby vedlo k obnově a udržení jejích základních funkcí. Hlavním úkolem je krajinu revitalizovat. Důležitá je i struktura při prolínání krajiny měst a volné krajiny, podstatné je vytvoření dostatečných ploch zeleně v rámci sídelní struktury a jejich zapojení do kontextu krajiny prostřednictvím nejen liniových vegetačních prvků, ale i cest. Krajinu je potřeba regenerovat, navrátit jí původní úlohu.

4.2.3 Soukromé a veřejné zájmy v krajině

Z tohoto úhlu pohledu představuje pro Mackoviče (2018) krajina soubor pozemků se širokým spektrem vlastníků, kteří chtějí obvykle využívat produkční funkce svých nemovitostí. Každý majitel má pak svá vlastnická práva, která mohou být dotčena nebo omezena jen za určitých podmínek. Problémy s uplatňováním veřejných zájmů pak nastávají např. při plánované stavbě dálniční sítě. Veřejný zájem spočívá hlavně v zajištění územních podmínek pro přírodní společenstva, umožnit potřebný koloběh vody a stabilizaci územních podmínek pro přijatelný vodní režim na území, umožnění nepobytové rekreace a relaxace lidí v přírodním prostředí jejich krajiny. K mimoprodukčním prvkům krajiny ve veřejném zájmu patří i zachování kulturního dědictví krajiny, ochrana některých estetických, historických a pocitových a zvláštních hodnot, které jsou v krajině vnímány lokálními obyvateli. Je-li třeba v krajině prosadit nějaké veřejné zájmy, je třeba tyto specifikovat a odůvodnit. Produkční a mimoprodukční funkce se mohou dostat do vzájemného střetu, vlastnická práva je možné omezit, jestliže je dostatečně prokázán veřejný zájem (Mackovič, 2018)

4.3 Zákon č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny

Ochrana přírody a krajiny je v České republice zajištěna Zákonem č. 114/1992 Sb. O ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů. Zákon doplňuje prováděcí vyhláška 395/1992 Sb. ve znění vyhl. 175/2006 Sb. Tento zákon má „*za účasti příslušných krajů, obcí, vlastníků a správců pozemků přispět k udržení a obnově přírodní rovnováhy v krajině, k ochraně rozmanitostí forem života, přírodních hodnot a krás, k šetrnému hospodaření s přírodními zdroji a vytvořit v souladu s právem Evropských společenství v České republice soustavu Natura 2000*“. Bere ohled i na hospodářské, sociální a kulturní potřeby obyvatel a regionální i místní poměry. Tento zákon se zaměřuje na ochranu území, ochranu druhů, orgány ochrany krajiny a přírody a vztahy k jiným zákonům.

Nástroje ochrany přírody v České republice lze dělit do několika kategorií:

1. Obecná ochrana přírody
2. Zvláště chráněná území
3. Natura 2000
4. Ochrana druhů (Zákon č. 114/1992 Sb., 1992).

5. Vnímání hodnot v krajině

Podle Stephenson (2008) je možno rozlišovat tři složky hodnot, které jsou připisovány krajině: formy – fyzické, hmatatelné a měřitelné aspekty (např. vegetace, historické jevy, přírodní tvary a struktury vytvořené člověkem), praxe – lidské praktiky a přírodní procesy (ekologické procesy, historické události, lidské činnosti) a vztahy – založené na interakcích mezi lidmi mezi sebou, a nebo lidmi a krajinou, včetně těch, kde je malý nebo žádný vliv člověka (smysl pro místo, estetika, smyslové reakce, vzpomínky, významy, ekologické vztahy). Formy, praktiky a vztahy v krajině se v průběhu času vzájemně ovlivňují a posilují. Bieling a Plieninger (2014) se zabývají otázkou, jak může být konkrétní geografická oblast spojena s blahobytem zdejších lidí. Tyto faktory jsou jen těžko měřitelné z materiálního hlediska, protože se týkají jiných než materiálních hodnot krajiny a také ekosystémových faktorů. Tyto hodnoty do značné míry závisí na lidském vnímání, postojích a sociokulturních normách. Výzkum takových jevů pak musí vycházet ze sociálně vědeckých přístupů a použitými metodami k získání materiálu jsou rozsáhlé průzkumy a rozhovory.

5.1 Studie na vnímané hodnoty v krajině

Bieling a Plieninger (2014) vychází z toho, že blahobyt člověka je úzce spjat s přírodním prostředím, k výzkumu dané problematiky provedli studii čtyř oblastí v Německu a Rakousku, kdy za pomoci otevřených rozhovorů oslovili 262 respondentů. Získaná data poukázala na velkou relevanci materiálních hodnot, kdy vazby mezi krajinou a blahobytem člověka jsou provázány specifickými rysy prostředí, ale také zkušenosti hrály významnou roli při vytváření a uznávání těchto hodnot. Výsledky odpovídaly koncepčnímu náčrtu modelu kulturních hodnot, ale také zapadaly do rámce ekosystémových služeb. Vysoká relevance zážitkových faktorů by měla umožnit poskytování různorodých příležitostí, aby se lidé mohli zapojit do jim přirozeného prostředí, jakožto strategie pro podporu lidské spokojenosti.

Do podkategorie hodnoty krajiny byly zařazeny všechny položky, které z rozhovorů vyplynuly – 32 položek bylo kategorizováno jako formy, 20 jako aktivity (zahrnující také procesy) a 57 vztahy. Jako nejvýznamnější formy uvedli respondenti hory, lesy a vodní útvary, nejdůležitější aktivity pak pěší turistika, jízda na kole a chůze a nejdůležitější vztahy byly krása, přirozenost, příroda a klid. Autoři našli a vytvořili typologii krajiny v rámci vztahové podskupiny, např. podkategorie sociokulturní vztahy – dobré sociální vztahy, rodina. Některé položky také odkazovaly na vztahy založené na specifických kvalitách přírody – kontrasty, přístupnost, jedinečnost, působivost. Další skupina zahrnuje vztahy, které jsou způsobené smyslovým vnímáním – vůně, barvy, pohledy.

Vazby mezi blahobytem člověka a přírodním prostředím jsou stále více uznávané ve vědě, politice i managementu, je však také důležité, aby se zvýšilo povědomí veřejnosti o krajině a aby se více zapojili do svého přirozeného prostředí (Bieling a Plieninger 2014).

5.2 Člověk a krajina

V krajině nejsme jen pozorovatelé, současně v ní také přebýváme, a to přispívá k jejímu poznávání. Ať už se jedná o fyzickou přítomnost, nebo vytváření mentálních obrazů či vzpomínek, vždy se jedná o tělesný rozměr naší existence. Krajinu si většinou spojujeme s tím, co je vně prostředí domova. Můžeme jí procházet, sledovat atd., vždy ji zakoušíme tělesně, můžeme se dotknout stromů, trávy a někdy se nám může zdát, že se stáváme její součástí. Neexistuje neutrální pohled na krajinu, vždy nese interpretaci podmíněnou dobovými kulturními stereotypy (Bubeníček, 2011).

Kovář (2014) vnímá, že podněty vnějšího prostředí mají vliv na člověka i na to, jak ovlivňuje své okolí, přírodu a krajinu. Člověk, jakožto příslušník určité kultury, vědomě či nevědomě, uznává určité hodnoty, které se pak promítají i do prostředí krajiny. Podle Salzmannové, Jeníkové a Semančíkové (2020) je krajina jako celek výslednicí přírodních procesů a lidského působení, zastává řadu důležitých funkcí, je veřejným prostorem a prostředím, kde se formuje a funguje lidská společnost. Proto je tak důležité věnovat pozornost jejímu uspořádání a navrhovat její využití tak, aby byla zajištěna synergie mezi přírodou a člověkem.

Moravec (2006) uvádí, že zdraví a krása krajiny jsou podstatnou součástí kvality života. Kvalitní krajina je základ pro blahobyt. Krajina je považována za součást kulturního a přírodního dědictví a každý člověk by měl mít právo, ale také zodpovědnost při ochraně a péči o ní, a i jejím uspořádání.

5.3 Sociologický pohled

Disman (2000) tuto problematiku vnímá z pohledu sociologického a zabývá se procesy, kterými prochází člověk, který se musí zařadit do nějaké skupiny, která mu není vlastní. Rozdíly mohou být např. ve vzdělání, zkušenostmi, rozdílnou generační historií, z toho vyplývá, že systém sdílených významů dané skupiny, tedy její kultura, je jiný. Tento jedinec se snaží přiblížit dané společnosti, ale stejně je jeho porozumění rozdílné od speciální znalosti členů. Člen dané společnosti vnímá svět kolem sebe jako dominantní sféry, zajímá se o to, co se nachází v jeho dosahu. Každý člen, který vyrůstá uvnitř nějaké skupiny, přijímá hotová schémata kulturních vzorců předešlých generací. Opustí-li tento člen skupinu, zjistí, že jeho naučené vzorce nefungují. Takový jedinec vnímá sebe ve středu okolního světa a není schopen odlišit typické a individuální. Naopak neschopnost takového člověka akceptovat všechny vzorce jiné skupiny či společnosti může být brána jako neochota přizpůsobit se (Disman, 2000).

5.4 Citová hodnota krajiny

Cílek (2005) se zamýšlí nad tím, že ne vždy lidé chrání krajinu, která přináší užitek, ale citliví jsou ke krajině, kde se cítí doma a mají k ní nějaký citový vztah. To se může dít z pohledu kulturní antropologie vytvořením duchovního středu území, vymezením jeho hranic, pojmenování krajiny místními názvy a polidštění krajiny skrze příběhy a pověsti, které se váží k určitému místu. Toto pak může fungovat i opačně, kdy pocit domova se ztrácí narušením horizontu, nevnímáním hranic (např. stavba dálnice, změna mentální mapy krajiny a její vymezení atd.), vymizení místních názvů nebo lokálních příběhů. Ke snaze o zachování pocitu domova přispívají různé iniciativy, které se snaží o zachování a opravy křížů, božích muk, studánek aj., jsou to kontakty světa přírody a lidí (Cílek, 2005).

6. Kvality života navazující na pilíře udržitelného rozvoje

Udržitelný rozvoj lze definovat podle Novotné (2001) jako způsob rozvoje lidské společnosti, který dokáže naplňovat potřeby současné generace, aniž by přitom ohrozil uspokojování potřeb generací následujících nebo byl uskutečňován na úkor jiných národů. Zároveň neohrožuje podstatu přirozené funkce ekosystémů, nesnižuje biologickou rozmanitost přírody, neohrožuje podstatu přirozených zdrojů přírody a nepřekračuje asimilační kapacitu přírodního prostředí. Primární význam pro trvale udržitelný rozvoj má nepřetěžování ekologického potenciálu planety (např. recyklace, tvorba obnovitelných zdrojů). Zpráva pro Světovou komisi OSN (Organizace spojených národů) pro životní prostředí a rozvoj pod názvem Naše společná budoucnost z roku 1987 definuje trvale udržitelný rozvoj jako *„takový způsob rozvoje, který uspokojuje potřeby přítomnosti, aniž by oslaboval možnosti budoucích generací naplňovat jejich vlastní potřeby“*. Český zákon č. 17/1992 Sb. o životním prostředí § 6 definuje trvale udržitelný rozvoj společnosti takto: *„Trvale udržitelný rozvoj společnosti je takový rozvoj, který současným i budoucím generacím zachovává možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby, a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů.“*

Udržitelný rozvoj se podle Moldana (2003) opírá o tři základní pilíře:

- sociální - sociální rozvoj, který respektuje potřeby všech,
- účinná ochrana životního prostředí a šetrné využívání přírodních zdrojů,
- udržení vysoké a stabilní úrovně ekonomického růstu a zaměstnanosti.

6.1 Enviromentální pilíř

Enviromentální pilíř má bezesporu nejdelsí historii. Je možné dohledat četné záznamy o ochraně stromů a lesa datované do doby před naším letopočtem, například příběh perského krále Xerxese (517-465), který byl zaznamenán historikem Herodotem z Halikarnasu (485-425) popisuje reálný příběh individuální ochrany krásného urostlého platanu, u něhož král ponechal stráž a zavěsil na jeho kmen zlatý odznak s královským symbolem (Lapka, Cudlínová, 2010).

Mezřický (2005) míní, že pro trvalou udržitelnost vývoje životního prostředí musí toky materiálu a energie splňovat tři podmínky:

- intenzita využívání obnovitelných zdrojů, která nepřesahuje rychlost jejich regenerace,
- intenzita využívání neobnovitelných zdrojů, která nepřesahuje rychlost, s níž jsou vyvíjeny jejich trvale udržitelné obnovitelné náhrady,
- intenzita znečišťování nepřesahuje asimilační kapacitu životního prostředí.

Tyto podmínky však dosavadní vývoj moderní průmyslové společnosti nespĺňuje. Ekonomický růst, také s tím spojený sociální vzestup, je založen, na spotřebování neobnovitelných zdrojů a na extenzivním využívání území pro stavby a výrobní činnosti. Nedochází ovšem k žádným odpovídajícím kompenzacím, které by odpovídající územní plochy navracely do přirozeného stavu. Tento nežádoucí vývoj se snaží napravit řada legislativních opatření na národní úrovni, směrnic Evropské unie a mezivládních dohod v celosvětovém měřítku. Opatření se týkají hlavně snižování zátěže znečištěním životního prostředí, z pohledu územního se týkají ochrany vybraných zvláště cenných částí území, pro něž jsou stanovena omezení, která se týkají jejich možného hospodářského využití (Mezřický, 2005).

Největší pozornost kvalitě životního prostředí věnují ekonomicky vyspělé země. Na druhé straně právě tyto země spotřebují největší část neobnovitelných přírodních zdrojů, často na úkor ekonomicky slabších zemí a regionů a za cenu poškozování tamního životního prostředí. Ekologický rozměr udržitelnosti rozvoje území v regionálním a lokálním měřítku zajišťují hlavně normativní nástroje, které

jsou uplatňovány v národních systémech ochrany přírodního prostředí a jejich závazné dodržování limituje využití území i v územním plánování. V zemích Evropské unie se z důvodu prosazení ekologického aspektu udržitelnosti vyvinuly některé společné celoevropské nástroje, například EECONET a NATURA 2000, dále také lokální Agendy 21 (Mezřický, 2005).

6.2 Sociální pilíř

Sociální pilíř je možné vymezit jako potřeby a hodnoty mimoekonomické, které jsou spojeny s rozvojem duchovních hodnot, s organizací společnosti, s rozvojem názoru na svět jako protiklad k finančním hodnotám a ekonomickému rozvoji (Lapka, Cudlínová, 2010). Podle Mezřického (2005) k trvalé sociální udržitelnosti musí být vztahy mezi populací, kapitálem a technologiemi ve společnosti nastaveny tak, aby životní úroveň každého jedince byla přiměřená a bezpečná. Sociální rozměr udržitelnosti je pak vyjádřen jako sociální soudržnost. OSN (United Nations Development) v rozvojovém programu pro všechny členské státy sleduje index lidského rozvoje, který je vícerozměrným údajem složeným ze tří indikátorů:

- předpokládaná délka života při narození,
- přístup ke vzdělání (podíl gramotných v dospělé populaci a průměrná doba školního vzdělávání),
- hrubý produkt na obyvatele.

V Evropě je na národních úrovních poměrně úzký vztah mezi stupněm ekonomického rozvoje a mírou stability demokratických institucí a indexem lidského rozvoje. Rozdíly mezi evropskými státy jsou hlavně v různých úrovních příjmů a částečně také v rozdílech v předpokládané délce života (Mezřický, 2005).

6.3 Ekonomický pilíř

Historie ekonomického pilíře je úzce spjata s potřebou vyrovnat se prakticky, ale především morálně s otázkou ekonomického rozvoje na jedné straně a na straně druhé s ničením přírody jakožto životního prostředí lidí (Lapka, Cudlínová, 2010). Ekonomická věda, a především ekonomická praxe se zabývají zejména otázkou ekonomického růstu a hledáním způsobů, jak tohoto růstu trvale dosahovat. Z hlediska udržitelnosti lze považovat za pozitivní, pokud je ekonomický růst dosahován za pomoci intenzifikace, technologických či organizačních inovací, vyšší kvalitou a produktivitou lidské práce, nikoliv další bezohledné využívání přírodních zdrojů. Ve vyspělých zemích má stále větší podíl na ekonomice vývoj a výroba technologií, které jsou šetrné k životnímu prostředí, méně náročné energeticky a surovinově a také odstraňování znečištění životního prostředí z let minulých (Mezřický, 2005).

Podle Mezřického (2005) běžně užívané ekonomické ukazatele odpovídají hlavně růstové orientaci a neberou v potaz náklady, ztráty a poškozování přírodních zdrojů. Příkladem je makroekonomický ukazatel hrubého národního či regionálního produktu užívaný k vyčíslení ekonomické prosperity, který nerozlišuje aktivity přispívající k blahobytu a ty, jež přispívají k zhoršení kvality života i prostředí (např. zbrojní výroba, neekologické zemědělství, devastace území povrchovou těžbou).

U hlavních indikátorů environmentálního pilíře udržitelného rozvoje jsou názory shodné, ovšem cíle ekonomického a sociálního pilíře jsou daleko méně jasné (např. jaká míra růstu ekonomiky, konkurenceschopnosti či jaká míra nezaměstnanosti jsou ještě udržitelné (Mezřický, 2005).

7. Metodika

Případová studie Vnímání intenzivní krajinné změny lokálními aktéry byla provedena v následujících krocích:

1. Před řešením této případové studie proběhlo nejprve zmapování terénu dané lokality, tj. krajiny v okolí vesnice Jezerce v Plzeňském kraji.
2. Dalším krokem bylo nastínění ideového plánu výzkumu, který byl konzultován s vedoucí práce. Byl formulován výzkumný problém a následně výzkumné otázky, popis teoretického rámce výzkumu, metody získávání dat, popis výzkumného vzorku, metody získávání a analýzy nasbíraných dat a přibližný časový plán.
3. V teoretickém rámci výzkumu byly zmapovány a vytyčeny teoretické zdroje, o které se bude výzkum opírat a byly definovány některé aspekty výzkumu (aspekty krajiny a aspekty života, které jsou danými změnami ovlivňovány). Teoretický rámec je situován na začátek bakalářské práce.
4. Dále byla navržena struktura výzkumu specifikující způsob použitých metod v rámci kvalitativního výzkumu, byl vymezen projekt výzkumu jako technický plán této případové studie, byly specifikovány konkrétní metody výzkumu a byl definován výzkumný vzorek.
5. Následovalo mapování a stanovení cílů výzkumu.

7.1 Popis lokality

7.1.1 Plzeňský kraj

Plzeňský kraj je dle velikosti své rozlohy třetím největším krajem v České republice, počtem obyvatel se však řadí až na deváté místo (na celkovém počtu obyvatel země se podílí 5,4 %). Je druhým nejhustěji zalidněným krajem České republiky. Sídlní struktura v tomto kraji je nevyvážená – na metropolitní Plzeň navazuje drobná venkovská struktura. Schází zde města střední velikosti. Typickým rysem tohoto územního celku je vysoký počet malých sídel. Katastrální území obcí do 2000 tisíc obyvatel tvoří více než $\frac{4}{5}$ rozlohy kraje a žije v nich přes 30 % obyvatelstva. Centrem tohoto regionu je město Plzeň. Funkci center plní mimo Plzeň i menší města jako Klatovy, Domažlice, Tachov, Rokycany, ovšem svůj význam mají i malá města, např. Sušice, Stříbro, Plasy, Kralovice, Horšovský Týn, Přeštice, Nepomuk aj. (Krajský úřad Plzeňského kraje, 2020).

Plzeňský kraj se vyznačuje rozmanitými přírodními podmínkami. Tato pestrost je dána především reliéfem. Dominantním přírodním fenoménem je pásmo pohraničních pohoří na jihozápadě (Šumava a Český les) a Plzeňská kotlina na severovýchodě kraje. Ostatní území kraje tvoří pahorkatiny Plzeňská pahorkatina a část Brdské vrchoviny. Plzeňský kraj je členěn i hlavními vodními toky, největší část tvoří povodí Berounky – historické Plzeňsko, Kralovicko, Tachovsko, Domažlicko, Rokycansko a část Klatovska. K povodí horní Otavy patří Sušicko a zbytek Klatovska. Na území se nachází řada maloplošných chráněných území. Pro zachování rozmanitosti krajiny jsou vyhlášeny přírodní parky (Krajský úřad Plzeňského kraje, 2020).

7.1.2 Jezerce

Wedell a Kaňka (2018) definují Jezerce jako malý vesnický útvar určený především k bydlení, který plní smíšenou vesnickou funkci a kde je území stabilizováno. Jezerce byly součástí Sudet. Cílek (2012) popisuje, že nebylo nikdy lehké se v tomto kraji uživit, např. na leteckých snímcích Tachova z roku 1947 nejsou k vidění téměř žádné ovocné stromy. Autor dále připomíná, že lidé v Sudetech již žijí po tři generace a ta poslední už je zde právem předků, to je čas kdy se tato krajina z dřívější zraněné polohy dospívá do hojivé fáze.

Název vesnice Jezerce vznikl ze staročeského slova jezerce, které je odvozeno ze slova jezero. Někdy výklady názvu odkazují na původní základ ve jméně Jiřské. Tento název se ujal a rozšířil, dokonce i na úrovni běžného úředního styku, ve druhé polovině 19. století. Pro tuto obec je zaznamenáno mnoho dalších názvů, ať českých Gierzercze, Gezero, Jiřská, Jiřské nebo německé Geserzen, lidově Gesürzen, Gesirzen (Vetrák, 2007).

První zmínka o vsi se vztahuje k roku 1379, kdy nejspíš byly Jezerce součástí panství ve Svojšíně. S největší pravděpodobností se nejednalo o rozsáhlou ani důležitou lokalitu, protože pak se dlouhou dobu název vesnice nikde neobjevuje. V berní rule z roku 1654 ves ještě uvedena není a zmíněna je opět v roce 1705, kdy patřila pod správu panství ve Svojšíně. V této době se o panství Svojšín dělili bratři Albrecht a Antonín Příchovští z Příchovic. V roce 1795 muselo být na naléhání věřitelů prodáno. Ve veřejné dražbě jej získal Josef rytíř von Bigatto. Od roku 1812 se pak Bigattové uváděli jako svobodní páni. V roce 1935 zdědil statek doktor Klement Podeville, který jej vlastnil až do roku 1945 (Vetrák, 2007).

Historik J. G. Sommer v roce 1838 popisuje panství Svojšín takto: povrch byl tvořen vlnovitým terénem, který protínalo hluboké údolí řeky Mže, na panství se nacházely 4 rybníky s kapry. Na panství žilo 1745 obyvatel, z toho 29 rodin židovských, mluvilo se německy. Zdrojem obživy bylo zemědělství a několik řemesel. Půdu hodnotí jako jílovitou, pískovitou, břidlicovitou, tedy celkově špatnou, a proto je zemědělství málo výnosné. Pěstované plodiny - hlavně žito, málo pšenice, ječmene, ovesa, lnu, brambor a zelí. Ovocné stromy jsou pak jen v zahradách, a to hlavně panských. V této době se však začíná s vysazováním ovocných stromů na panském a někde i ve volné přírodě. V roce 1837 se v celém panství nacházeli jen 3 koně, 518 kusů hovězího dobytka, 1962 ovcí, u rolníků ještě 15 koz a 27 prasat. Panství mělo 7 panských dvorů: Svojšín, Lom, Nynkov, Ošelín, Nový dvůr, Řebří, Jezerce – Jiřské (Gefürzen). Ve vsi Jezerce dříve Jiřské, která je půl hodiny jihovýchodně od Svojšína, stojí 14 domů, žije zde 78 obyvatel, nachází se zde panský dvůr a ovčín. Dále historik zmiňuje panské lesy, které v té době mají 3 revíry, Svojšín, Lom a Oselím. V lesích převažují borovice, je zde poměrně málo smrků, jedlí a bříz, někde se nachází i duby. Lesní hospodářství za rok vyprodukuje víc jak

300 klafterů¹ dřeva. Lov zvěře hodnotí jako nevýznamný, ročně je to 120 zajíců a 90 srn. (Švandrlík, 2000).

Obrázek 1 - Pohled na Jezerce

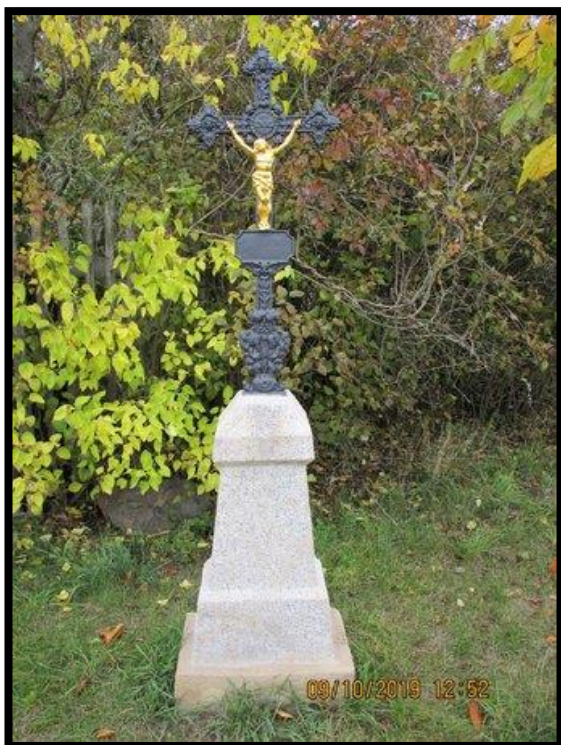
1) Klafter = 1,8m (wikipedia)

Obrázek 2 - Rybník zarůstající rákosem

Obrázek 2 - Pohled na na krajinu po položení plynovodu GAZELA

Obrázek 3 - Opravený křížek ve vesnici

Obrázek 4 - Pohled na novou cestu do Jezerců

7.2 Ideový plán výzkumu

7.2.1 Výzkumný problém

Jako výzkumný problém bylo vymezeno vnímání intenzivní krajinné změny lokálními aktéry.

7.2.2 Výzkumné otázky

Výzkumných otázek bylo formulováno celkem 15, první 4 (otázka č. 4 byla rozdělena na a, b) se týkaly zjištění údajů o aktérech výzkumu (věk, pohlaví, trvalé bydliště, vztah k dané lokalitě – stálí obyvatel/chalupář, délka trvání kontaktu s danou lokalitou). Další otázky pak souvisely s vnímáním intenzivní krajinné změny pozitivní i negativní a dalších aspektů lokálními aktéry, jako využívání krajiny, výhody a nevýhody lokality, nakládání se zemědělskou půdou, hospodaření s odpady atd.

7.2.3 Popis teoretického rámce

Teoretický rámec ukazuje krajinu jako neustále se měnící součást světa a zároveň jako faktor ovlivňující kvalitu života lidí, popisuje novodobé krajinné změny v globálním kontextu, vysvětluje, jaké mohou mít poznatky o vnímání krajiny význam pro udržitelný rozvoj a stručně nahlíží i do sociologických metod, které se mohou aplikovat pro studium vnímání krajiny jejich uživateli. Je představen i teoretický rámec pro vnímané hodnoty v krajině a pro rámec kvality života navazující na pilíře udržitelného rozvoje. Teoretický rámec je pak pro větší přehlednost umístěn na začátek bakalářské práce.

7.2.4 Metody získávání dat

Jako metoda pro tuto případovou studii byl zvolen prostý účelový výběr. Prostý účelový výběr podle Miovského (2006) představuje nejsnazší variantu metody záměrného výzkumu, mezi potencionálními účastníky výzkumu je vybírán ten, který je pro účast vhodný a současně s ní také souhlasí. Tento způsob výběru je hlavně využíván v případech, kdy není dostupný příliš velký soubor a jedinci, kteří do něj patří, jsou snadno dostupní. Prostý účelový výběr dále neumožňuje generalizaci závěrů (Disman, 2000).

Metodou pro získávání dat bylo polostrukturované interview. Při užití tohoto typu interview je důležité si nejprve vytvořit schéma, které je pro tazatele závazné a většinou specifikuje okruhy otázek pokládaných účastníkům. Je možné zaměřovat pořadí okruhů i otázek za účelem maximální výtěžnosti. Je také vhodné použít následné upřesnění a vysvětlení odpovědi respondenta (např. jak danou věc myslí) a také ověření, zda tazatel věc správně pochopil a interpretoval. Důraz by měl být kladen na doplňující otázky, témata je možno rozvést do hloubky, pokud to přinese užitečná sdělení vzhledem k cílům a výzkumným otázkám. Pokračovat v rozhovoru má smysl do té doby, dokud respondent dává relevantní a smysluplné odpovědi. Povětšinou jsou doplňující otázky užitečné a přináší mnoho informací, které danou problematiku lépe osvětlí (Miovský, 2006).

Jako metoda fixace kvalitativních dat byl zvolen audiozáznam a záznamový arch, pro případ nesouhlasu s nahráváním. Žádný z aktérů si nepřál nahrávání, a tak byl využit pouze záznamový arch. Záznamový arch Miovský (2006) označuje za výzkumníkův pomocný nástroj, který mu usnadňuje práci, není nutné si údaje pamatovat a lze se k nim průběžně vracet, záznamový arch představuje předem strukturovaný materiál.

7.2.5 Popis výzkumného vzorku

Výchozím bodem pro tento výzkum byla obec Jezerce v Plzeňském kraji. Výzkumný vzorek tvořili její stálí dospělí obyvatelé a chalupáři, kteří žijí na území obce nebo ji navštěvují za účelem rekreace.

7.2.6 Metoda sbírání a analýzy dat

Za účelem získání dat byli osloveni téměř všichni dospělí stálí obyvatelé a chalupáři, které se podařilo kontaktovat osobně nebo telefonicky v průběhu listopadu 2020 až února 2021. Některé osoby se kontaktovat nepodařilo, především chalupáře, kteří lokalitu v zimních měsících nenavštěvují, další pak z důvodu opakované nepřítomnosti a obtížnému získání telefonního čísla či jiného kontaktu. Celkem bylo kontaktováno 20 osob, interview nakonec poskytlo 10 z nich. Rozhovory byly vedeny formou polostrukturovaného interview, kdy se do předem připraveného archu ručně zapisovaly odpovědi zúčastněných. Žádný z aktérů si nepřál, aby jeho interview bylo nahráváno. Vzhledem k epidemické situaci

pandemie Covid – 19 bylo 6 rozhovorů vedeno telefonicky po předchozí domluvě a 4 setkání se uskutečnila na osobní úrovni, kdy pozvání vyšlo od samotných aktérů. Vše probíhalo za přísných hygienických podmínek a dodržování všech vládních nařízení. Rovněž byly zachovány všechny etické normy, respondenti byli seznámeni s cílem práce, jejím účelem a možným využitím, dále byli ubezpečeni o zachování naprosté anonymity a diskrétnosti při nakládání se získanými údaji.

Všichni zúčastnění byli seznámeni s cílem této bakalářské práce, a to zjistit, jak uživatelé krajiny vnímají výrazné změny v lokalitě, ve které žijí nebo ji využívají k rekreaci. Konkrétněji jde o identifikaci aspektů krajiny a aspektů kvality života, které jsou danými změnami v krajině ovlivněny, a to jak negativně, tak i pozitivně z pohledu lidí, kteří v ní žijí nebo jí využívají k rekreaci či jiným účelům.

Na začátku každého interview byla definována krajina jako ucelený systém, který propojuje problematiku mnoha oborů. V krajině na sebe působí přírodní a člověkem utvářené složky. Pro člověka je krajina prostorem, kde chce realizovat širokou škálu potřeb (např. získávání potravy, stavba sídel, rekreace, estetické zážitky, inspirace atd.) Lokalita znamená místo, oblast.

Interview se celkem zúčastnilo 10 osob, z toho 7 mužů a 3 ženy. Stálých obyvatel bylo mezi účastníky 6 a zbývající 4 byli chalupáři. V průměru interview trvalo hodinu, nejdelší a nejvíce podrobný rozhovor poskytnul stálý obyvatel, který se v lokalitě narodil a prožil zde celý svůj život, interview probíhalo 2 hodiny. Nejkratší rozhovor proběhl za 45 minut. Více sdílné byly ženy a starší aktéři.

Zpracování a analýza dat vycházely z dat na záznamových arších, které byly nejprve převedeny do elektronické podoby, aby bylo možné data třídit a dále s nimi pracovat. Proběhlo kódování dat – převod do datových jednotek a pojmenování datových jednotek. Elektronická forma záznamových archů pak umožnila snadnější zpracování jednotlivých otázek u všech aktérů. Každá otázka byla zpracována zvlášť a údaje byly pro větší přehlednost dále řazeny do tabulek a doplněny podrobnějším popisem.

7.2.7 Časový plán

Časový plán pro sbírání dat byl nejprve vymezen na listopad až prosinec 2020. Vzhledem k epidemické situaci a nařízením vlády se však protáhl až do února 2021.

8. Výsledky

Rozhovorů se zúčastnilo celkem 10 dospělých aktérů z obce Jezerce, kteří zde trvale žijí nebo lokalitu využívají jako chalupáři. Na základě epidemické situace a nařízení vlády 6 interview proběhlo telefonicky a 4 setkání byla osobní. Účast byla zcela dobrovolná. Rozhovory byly vedeny v období listopadu 2020 až února 2021.

Dotazník vyplnilo 7 mužů a 3 ženy, 6 respondentů trvale v obci bydlí, 4 jsou chalupáři. Pouze jeden z nich se ve vesnici narodil a prožil zde celý život. Nejmladšímu aktérovi je 27 let a nejstaršímu 80 let. Výsledky výzkumu jsou dále prezentovány v pořadí otázek v záznamovém archu (viz příloha) a pro větší přehlednost jsou některé zpracovány formou tabulek a dále podrobněji popsány.

Otázky 1 až 4 (a, b) se týkaly popisu respondentů. Respondenti jsou označeni R1 až R10 podle pořadí, ve kterém interview byly realizovány.

POPIS SOUBORU RESPONDENTŮ

Respondenti	Vztah k lokalitě	Muž/Žena	Věk	Bydliště	Délka kontaktu s lokalitou
R1	chalupář	žena	51	Plzeň	49
R2	chalupář	muž	78	Černošín	53
R3	stálý obyvatel	muž	68	Jezerce	68
R4	stálý obyvatel	žena	55	Jezerce	2
R5	stálý obyvatel	muž	34	Jezerce	26
R6	stálý obyvatel	muž	80	Jezerce	45
R7	stálý obyvatel	muž	50	Jezerce	17
R8	stálý obyvatel	muž	42	Jezerce	9
R9	chalupář	žena	77	Plzeň	46
R10	chalupář	muž	27	Plzeň	27

Tabulka 1 - Popisuje skupinu aktérů z hlediska základních informací

Z celkového počtu 10 osob (100 %) jsou 3 ženy (30 %) a 7 mužů (70 %), 6 osob (60 %) je stálými obyvateli této lokality a 4 (40 %) chalupáři. Tři z chalupářů trvale bydlí v Plzni a jeden v Černošíně. Nejmladšímu aktérovi je 27 let a nejstaršímu 80 let, průměrný věk činí 56,2 roku. Nejdéle v lokalitě žije respondent, který se zde narodil a prožil celý život, nejkratší dobu zde bydlí aktérka, která se přistěhovala před 2 roky. Respondent R5 navštěvoval tuto lokalitu od svých 8 let, posledních 5 let zde však žije jako stálý obyvatel. Dva chalupáři začali lokalitu navštěvovat v dospělém věku a navštěvují ji kolem 50 let, dva další chalupáři navštěvují oblast od svých dětských let a mají s ní spojený celý svůj dosavadní život.

5. Jak by podle vás měla vypadat ideální krajina jako místo k životu/rekreaci?

Většina respondentů (60 %) uvedla jako ideální krajinu tu, ve které žijí trvale nebo sem jezdí na chalupu. Při hodnocení krajiny použili slova jako nádherná, ideální pěkná, líbí se mi tady, jsem spokojený. Tři respondenti (chalupáři žijící ve městě) (30 %) popsali svou představu o ideální krajině jako místu k životu/rekreaci obšírněji. R1 uvádí: *„hodně členitá a rozmanitá, střídají se kopce, skály a roviny, lesy a louky, pole. Určitě tam musí být voda, rybníky, řeky nebo alespoň potoky. Je tam hodně stromů, různých rostlinných i živočišných druhů. Místo je ale dobře dostupné a zároveň poskytuje dostatek klidu a soukromí. Každé roční období pak této krajině dodává různý ráz.“* Respondent R9: *„Bez továren, bez velké výstavby. Krajina by měla být udržovaná taková, jaká je a neměly by se do ní dělat velké zásahy.“* R10 hodnotí krajinu z hlediska využitelnosti: *„Taková, která by byla využívána na 100 %. Měl by být ideální poměr luk, lesů a vodních zdrojů. Mělo by tam být místo pro sport“.* Pouze jedna aktérka uvedla, že nemá představu ideální krajiny.

6. Jak vnímáte tuto konkrétní lokalitu jako místo k životu/rekreaci?

Všichni respondenti (100 %) hodnotili tuto lokalitu jako místo k životu/rekreaci kladně (vhodné místo, žije se tu dobře, ideální, jsem spokojený, vyhovuje nám to), čtyři aktéři (40 %) oceňují klid v této lokalitě (oáza klidu, klidná lokalita, klid), polovina respondentů (50 %) poukazuje na okolní přírodu (příroda, lesy, louky, řeka), tři (30 %) považují za výhodu polohu blízko Stříbra, dvě aktérky (20 %) však zmiňují nutnost vlastnit auto.

7. Jak využíváte tuto lokalitu?

Z rozhovorů vyplynulo, že užívání lokality se u mnohých respondentů měnilo v průběhu života, někteří jsou spojeni s touto lokalitou již od dětství, a tak popisovali aktivity, které dělaly jako děti, dospívající, dospělí a pak např. jako rodiče se svými dětmi, vnoučaty, až do dneška, kdy jsou již někteří limitováni věkem a zdravotním stavem. Využití krajiny s dětmi a vnoučaty popisují 3 stálí obyvatelé (30 %) a jeden chalupář – celkem 4 (40 %). Využití krajiny stálými obyvateli, zejména těmi staršími, se liší v tom, že jim poskytovala, a ještě dnes v menší míře umožňuje samostatnost v zajišťování potravin a topiva. Tři stálí obyvatelé (30 %) chovají nebo chovali nějaká hospodářská zvířata (prasata, ovce, králíci, slepice), 2 stálí obyvatelé (20 %) jezdí do lesa na dřevo. Čtyři respondenti (40 %) ze stálých obyvatel jsou vlastníky psů a venčení mají spojeno s procházkami do okolní krajiny, další 4 aktéři (40 %) uvedli samostatné procházky, jeden jízdu na kole (10 %) a další sport (10 %), jeden respondent (10 %) uvedl relaxaci, dva stálí obyvatelé (20 %) a dva chalupáři (20 %) uvedli koupání se v řece, celkem 4 (40 %). Tři stálí obyvatelé (30 %) uvedli společné aktivity v sousední vsi Milíkov (dětské dny, chození na pivo), jeden chalupář zábavu (10 %), jeden chalupář (10 %) má na zahradě dvě kočky, za kterými dojíždí každý den, aby je nakrmil, hlavně v zimních měsících, když nepobývá na chalupě. Všichni 4 chalupáři (40 %) uvedli, že lokalitu využívají k chalupaření, které zahrnuje práci na chalupě, udržování okolí, pěstování vlastních produktů a květin se týká 3 chalupářů (30 %) a 3 stálých obyvatel (30 %), celkem 6 respondentů (60 %). Respondentka R1 pak velice obšírně nastínila, jak se měnilo využívání lokality od dětských let (hry v přírodě s ostatními dětmi, chození do lesa, sbírání hub a lesních plodů, přes malování v krajině, v pozdějším věku kulturní vyžití, poznávání jiných lidí a lokalit až po současné procházky v krajině, rekonstrukci chalupy a udržování zahrady). Chození do lesa pak uvedli celkem 4 respondenti (40 %), sběr hub a lesních plodů 3 (30 %), Respondent R3 popsal podrobně, jak hospodařil na svém poli a choval zvířata, také popisoval svoji práci, která byla rovněž spojena s krajinou v této lokalitě. R3: „*Dříve jsem měl vlastní pole 6,8 ha, to jsem pak prodal a pronajal si menší 1,7 ha. Je to ještě 10 let zpátky, co jsem pěstoval obilí a brambory pro vlastní potřebu, přebytky prodal. Měli jsme prase. Mám ještě traktor, pluh jsem prodal. Teď už máme jen králíky a slepice*“

Kuriózní využití uvedl respondent R5: „V lese si tvaruji bonsaje. Když se mi líbí nějaký stromek, tak si zarýpnu kořeny na jedné straně a když se chytne, tak je pak zarýpnu asi za půl roku i na té druhé. Pak si ho vezmu domů“. Respondentka R4 oceňuje estetické a sluchové vjemy: „kochání se přírodou. V bažině žije spousta živočichů, večer jsou hodně slyšet“. Přehled využití zdejší lokality je uveden v tabulce, kde jsou patrné preference místních obyvatel a chalupářů.

Využití dané lokality

Stálými obyvateli	Chalupáři
Hospodaření na poli, pěstování plodin	Chalupaření
Chov zvířat (prasata, slepice, králíci, ovce)	Zahradničení
Houbaření, sběr dřeva v lese	Houbaření, sběr lesních plodů
Procházky	Procházky
Společné aktivity v Milíkově	Zábava
Koupání v řece	Koupání v řece
Využití krajiny s dětmi a vnoučaty	Využití krajiny s dětmi a vnoučaty
Jízda na kole	Sport
Venčení psů	Relaxace
Poslech živočichů	Chov koček
Kochání se přírodou	Malování v krajině
Pěstován bonsaí	Hraní si s ostatními dětmi v přírodě

Tabulka 2 - Poukazuje na využívání krajiny aktéry

8. Jaké výhody má pro vás tato lokalita?

Čtyři respondenti (40 %) vidí velkou výhodu, že si mohou pěstovat vlastní produkty, 2 (20 %) to, že chovají zvířata (slepice, králíky), 2 (20 %) to, že je ve vesnici městský vodovod, 3 (30 %) oceňují klid, 2 (20 %) ticho, 2 (20 %) čerstvý vzduch, 2 (20 %) možnost pozorovat hvězdy, které jsou zde vidět, 1 (10 %) minimální světelné znečištění, 1 (10 %) čisto, 3 (30 %) okolní přírodu, 1 (10%) dobrý spánek. Tři respondenti (30 %) vítají dostatek soukromí např. R2: „*nikdo se o nikoho moc nestará*“, R4: „*Člověk je svým pánem, nemusí nic řešit se sousedy*“. Dva respondenti (20 %) si všimají rozmanitých živočišných druhů, 4 aktéři (40 %) vítají možnost aktivit a sportu v přírodě, 3 (30 %) chodí na procházky, 2 (20 %) oceňují dobrou dopravní dostupnost Stříbra, Plzně a Německa. Chalupáři dále jako výhodu vnímají – 1 respondent (10 %) fyzický a psychický odpočinek, 1 (10 %) relax, 1 (10 %) setkávání s rodinou, 1 (10 %) historii a kulturu v této lokalitě.

Výhody lokality	
Stálí obyvatelé	Chalupáři
Klid, ticho	Klid, ticho, čisto, čerstvý vzduch
Městský vodovod	Minimální světelné znečištění
Možnost pozorovat hvězdy	Tma, jsou vidět hvězdy, dobrý spánek
Není tu moc lidí, soukromí	Setkávání s rodinou
Příroda	Příroda
Živočišné druhy	Živočišné druhy
Pěstování plodin	Zahrádkaření
Aktivity v přírodě (koupání)	Aktivity v přírodě, sport
Dostupnost Stříbra, Německa	Dálnice, kousek do Plzně, Německa
Procházky	Fyzický, psychický odpočinek, relaxace
Chov zvířat	Historie, kultura

Tabulka 3 - Bližší pohled na výhody dané lokality

9. Jaké nevýhody má pro vás tato lokalita?

Jako velkou nevýhodu této lokality vnímá 7 respondentů (70 %) obtížnou dopravní dostupnost, do vesnice nezajíždí žádný autobus, nejbližší zastávka je v Milíkově (což je asi 2 km pěšky), dále 5 aktérů (50 %) zmiňuje vlakové spojení, které je rovněž nevyhovující, vlakové nádraží se nachází v Milíkově, bylo kompletně celé zrekonstruované, ale v podstatě tam nestaví žádný vlak, dříve stavěl osobní vlak asi každé dvě hodiny v obou směrech. V této souvislosti 4 aktéři (40 %) hovořili o nutnosti vlastního auta a dva (20 %) měli obavy, co se stane, když jim vzhledem k věku již neprodlouží platnost řidičského průkazu. Šest aktérů (60 %) je nespokojeno s chybějícím zásobováním potravin, dříve jezdila do vesnice 2x do týdne pojízdná prodejna, jedenkrát řezník a jednou za měsíc plynaři s plynovými bombami, nyní je nejbližší obchod ve Stříbře. Tři respondenti (30 %) uvedli, že se není kde scházet, že chybí hospoda, dalším třem (30 %) vadí, že obec nemá svého starostu a je těžké něco prosadit, 2 (20 %) hodnotí negativně nedodržování rychlosti ve vesnici (hlavně projíždějící chataři), jednomu (10 %) vadí pyl z řepky olejky.

Nevýhody lokality

Stálí obyvatelé

Chalupáři

Špatné autobusové a vlakové spojení

Špatné autobusové a vlakové spojení

Chybějící obchod

Chybějící obchod

Závislost na motorovém vozidle

Závislost na motorovém vozidle

Chybí hospoda, není kde se scházet

Vesnice nemá svého starostu

Nedodržování rychlosti ve vesnici

Pyl z řepky olejky

Tabulka 4 - Ukazuje nevýhody dané lokality

10. Vnímáte v poslední době nějaké zásadní změny v této lokalitě?

V souvislosti se změnami v této lokalitě v poslední době 5 respondentů (50 %) uvedlo stavbu plynovodu, 3 (30 %) stavbu železničního koridoru, 3 respondenti (30%) uvedli změnu vlastníků pozemků v okolí, 2 (20 %) vybudování nové asfaltové silnice. Velké téma u pěti stálých obyvatel (50 %) je místní rybník, který pomalu zarůstá rákosem a mnozí se obávají, že se z něj stane také bažina, dříve v něm byly ryby a v zimě se na něm bruslilo, což poznamenali 2 aktéři (20 %). Tři aktéři (30 %) zmínili také bažinu, 1 aktér (10 %) hovořil o hnízdění vzácného motláka pilicha, další (10 %) o líhni komárů v létě, další 3 aktéři (30 %) upozorňují na kácení lesů ve spojitosti s kůrovcem, rovněž 3 respondenti (30 %) zmiňují honitbu, 3 (30 %) přemnožené stádo muflonů, 4 (40 %) myslivce ve vesnici a okolí a 4 (40 %) divoká prasata, která rozrývají okolní krajinu. Respondentka R4 si všímá, že v době vládních nařízení objevuje a vyhledává tuto lokalitu stále více lidí: *„Začíná to tu být vyhledávaná lokalita pro pejskaře. Klidně mají i 5 psů v autě, přijede několik aut, mají s sebou svačiny a jsou tu půl dne, někdy zde tráví i celý den. Nechodí do vesnice, zůstávají na pastvinách. Loni také začali objevovat tuto lokalitu kolaři“*. Další aktéři si všímají chybějících cest mezi poli (10 %), opraveného Obrhelova mlýna (10 %) a křížku (20 %), špatného obhospodařování půdy (10 %) - dříve se oralo do hloubky 15–20 cm, pravidelné sekání luk (10 %), v zimě dobré udržování silnic (10 %), přeměna vojenského cvičiště na evropskou významnou lokalitu (20 %). Chalupáři se pak více zaměřují na aspekty jako nové a opravené domy (30 %), noví obyvatelé (20 %), opuštěné zemědělské objekty (10 %), vysazování nových stromů (20 %).

Změny v lokalitě v poslední době

Stálí obyvatelé	Chalupáři
Změna vlastníků pozemků	Nové a opravené domy, upravené okolí
Kácení lesů, kůrovec	Kácení lesů
Honitba, přemnožené stádo muflonů	Přibyli noví obyvatelé
Přemnožená divoká prasata	Nové využití bývalého voj. prostoru
Vybudování železničního koridoru	Vysazování nových stromů
Nová asfaltová silnice	Opuštěné zemědělské objekty
Plynovod	Pravidelné sekání luk
Zarůstající rybník rákosem	
Chybějící cesty mezi poli	
Opravený mlýn, opravený křížek	
Bažina – komáři, motlák pilich	
Noví návštěvníci v lokalitě	
V zimě udržované silnice	
Špatné obhospodařování půdy	
Evropská významná lokalita Stříbro	

Tabulka 5 - Vyjadřuje změny, které aktéři vnímají

11. Jak se vás každá ze zmíněných změn dotýká?

a) pozitivně

Na tuto otázku přímo odpověděla jen polovina ze všech respondentů (50 %), všichni chalupáři a jeden stálý obyvatel. Ostatní nevěděli, odpověděli, že nijak nebo se odpovědi vyhnuli. Dva chalupáři (20 %) hodnotí pozitivně přistěhování nových obyvatel, jeden aktér (10 %) vnímá hledisko ekonomické – vzrůstající cenu pozemků, a tudíž zhodnocení majetku. Dvě chalupářky (20 %) vnímají estetickou hodnotu nově opravených domů a udržované okolí. Jedna chalupářka (10 %) dává do souvislosti nepřítomnost hospodářských zvířat s úbytkem hmyzu ve vesnici. Dále jeden chalupář (10 %) oceňuje uvedení krajiny do původního stavu po dokončení prací

na plynovodu, jeden aktér (10 %) se těší z nové asfaltové silnice, 1 respondent (10 %) hodnotí kladně vysazení nových stromů podél silnice mezi Milíkovem a Jezercemi. Jeden stálý obyvatel (10 %) hodnotí, že je umožněn vstup do bývalého vojenského prostoru, kam chodí na houby.

b) negativně

Na tuto otázku odpovědělo 9 z 10 respondentů (90 %), z toho 4 chalupáři a 5 stálých obyvatel. Dva respondenti (20 %) vnímají negativně kácení lesů, kam dříve chodili na houby, 2 stálý obyvatelé (20 %) postrádají ve vesnici hajného, který tu dříve žil, 2 respondenti (20 %) si stěžují si na přemnožené stádo muflonů, kteří okusují stromy, přemnožená divoká prasata vadí dvěma aktérům (20 %) - ničí úrodu, rozrývají zem, další tři respondenti (30 %) vnímají negativně přítomnost honitby, 4 aktéři (40 %) střelbu myslivců blízko vesnice a někdy i v ní, dvěma aktérům (20 %) také vadí mrtvá zvířata, která jsou přes vesnici převážena, 1 aktér (10 %) jednou dokonce našel v blízkosti vesnice vyvrženou srnu, 3 respondentům (30 %) vadí, že termíny honů nikdo neoznamuje. Jeden respondent (10 %) uvedl, že blízko Milíkova v bývalé trampské osadě Alberta je rozježděný terén od čtyřkolek a krosových motorek a nedá se tam již chodit na procházky. Jednomu respondentovi (10 %), který má malého syna vadí, že do vesnice nezajíždí autobus a je problém s dopravou do školy do Stříbra. V souvislostmi s dětmi vnímají negativně rychlost

aut ve vesnici dva respondenti (20 %), dělají sami cedule Pozor děti! a jeden (10 %) si kolem domu udělal provizorní retardér. Další aktér (10 %) postrádá, že do vesnice již nezajíždí žádná pojízdná prodejna ani family frost. 3 aktéři (30 %) negativně pociťují zarůstání rybníka rákosem.

Co ještě výzkum ukázal?

Při vedení interview s místními aktéry vyplynuly ještě další zajímavé souvislosti, a to, že polovina z nich (50 %) zmínila postavu místního hajného, který ve vesnici dlouhou dobu s rodinou žil, a to většinou v kontextu, který přímo nesouvisel s pokládanými otázkami. Čtyři respondenti (40 %) popsali během interview svojí genealogickou historii s odkazem ke svým předkům, kteří zde žili a také vyprávěli o dětech, které zde vyrostli a vnoučatech, která sem jezdí o prázdninách. Dále respondenti pro orientaci v lokalitě užívali místní názvy, které se zde tradují a všichni jim rozumí: na kopci, u křížku, u silážních jam, Křivák – les, kde není ani jeden strom rovný, Obrhelův mlýn, směr k vojákům, Alberta (bývalá trempská osada) atd.

Shrnutí poznatků o hodnotách, výhodách, nevýhodách a změnách v této lokalitě

KOMPONENTY KRAJINY	Vnímané hodnoty v studované krajině	Výhody lokality (ot. 8)	Nevýhody lokality (ot. 9)	Pozitivní změny v lokalitě(ot.0,11,12)	Negativní změny v lokalitě (ot.10,11,12)
VZTAHY					
Historie, kultura	Kulturní vyžití (10%)	Historie, kultura (10%)			
Pocit sounáležitosti	Společné aktivity v Milíkově (30%),poznávání nových lidí (10%), zábava (10%), hraní s ostatními dětmi (10%)				
Genealogické souvislosti	Uvedlo 40% aktérů				
Pojmenování míst (vlastní)					
Pocit soukromí		Dostatek soukromí (30%)			
Postava hajného					Chybí hajný (20%)
Setkávání se s rodinou	Využití krajiny s dětmi a vnoučaty (40%)	Setkávání s rodinou (10%)			
Chybějící obchod			Chybějící obchod (60%)		Chybí obchod (30%), nejezdí fam.frost (10%)
Chybí starosta			Chybí starosta (30%)		

KOMPONENTY KRAJINY	Vnímané hodnoty v studované krajině	Výhody lokality (ot. 8)	Nevýhody lokality (ot. 9)	Pozitivní změny v lokalitě(ot.0,11,12)	Negativní změny v lokalitě (ot.10,11,12)
Opravy domů, mlýna, křížku				Opravené: křížek (20%) domy (30%) mlýn (10%)	Opuštěné zemědělské objekty (10%)
Noví obyvatelé				Noví obyvatelé (20%)	
Změny vlastníků pozemků				Rostou ceny pozemků (10%)	Změny vlastníků pozemků (30%)
Chybějící místo na společné setkávání			Chybí společné místo, hospoda (30%)		
Smyslové vjemy	Kochání se přírodou (10%), poslech živočichů (10%) malování v krajině (10%)	Příroda (30%), klid (30%), ticho (20%), čerství vzduch (20%), pozorování hvězd (20%), čisto (10%), min. světelné znečištění (10%)	Nedá se už bruslit na rybníku (20%)		

KOMPONENTY KRAJINY	Vnímané hodnoty v studované krajině	Výhody lokality (ot. 8)	Nevýhody lokality (ot. 9)	Pozitivní změny v lokalitě(ot.0,11,12)	Negativní změny v lokalitě (ot.10,11,12)
FORMY					
Vegetace			Vadí pyl z řepky (10%)	Sázení nových stromů (10%)	
Formy vytvořené lidmi		Dálnice, silnice (20%), vodovod (20%)	Plynovod (50%), železniční koridor (30%)	Nová asfaltová silnice(20%)	
Fauna		Rozmanité živočišné druhy (20%)		Motlák pilich (10%), úbytek hmyzu (10%)	Přemnožená divoká prasata (40%), přemnožení mufloni (30%), komáři (10%)
AKTIVITY A PROCESY					
Tradiční aktivity v přírodě	Venčení psů (40%), procházky (40%), chalupaření (40%), chození do lesa (40%), sběr hub a lesních plodů (30%), sběr dřeva (20%), koupání v řece (40%), jízda na kole (10%), sport (10%)	Aktivity a sport v přírodě (40%), procházky (30%), odpočinek, relaxace (20%)			
Ekologické procesy			Kácení lesů, kůrovec (30%)	EVL Stříbro (20%)	Zarůstání rybníka (50%)
Objevování krajiny turisty				Objevování krajiny turisty (10%), vstup do voj. prostoru (10%)	Rozježděná krajina v okolí Alberty (10%)
Zemědělství			Špatné obhospodařování půdy (10%)	Pravidelné sekání luk (10%)	Chybějící cesty mezi poli (10%)

KOMPONENTY KRAJINY	Vnímané hodnoty v studované krajině	Výhody lokality (ot. 8)	Nevýhody lokality (ot. 9)	Pozitivní změny v lokalitě(ot.0,11,12)	Negativní změny v lokalitě (ot.10,11,12)
Vlastní pěstitelské práce	Hospodaření na poli pěstování plodin, zahradničení (60%), pěstování bonsai (10%)	Pěstování vlastních produktů (40%)			
Chovatelská činnost	Chov hospod. zvířat (30%), chov koček (10%)	Chov v zvířat (20%)			
Honitba			Myslivci ve snici (40%)		Honitba (30%), střelba myslivců (40%), mrtvá zvířata (20%) vyvržená srna (10%),neznámé termíny honů(30%)
Doprava			Špatné autobus. spojení (70%), špatné vlakové spojení (50%) rychlost ve vesnici (20%), nutnost auta (40%), obavy o ŘP (20%)	V zimě dobře udržované silnice (10%)	Chybějící autobusové spojení (10%), Rychlost ve vesnici (20%)

Tabulka 6 - Souhrn poznatků o zjištěných hodnotách

12. Jak nahlížíte na hospodaření se zemědělskou půdou v této lokalitě?

Tato oblast byla vždy zemědělská, tři aktéři (30 %) nejsou spokojeni s vývojem zemědělství v této lokalitě. Jeden aktér, který v lokalitě prožil celý svůj život, podrobně popsal vývoj zemědělství v této oblasti. Dříve téměř celá vesnici pracovala v zemědělství, přímo v obci byly 3 stáje s býky a kravami, ovčín, dvě drůbežárny. Současné hospodaření se zemědělskou půdou popisuje R3 takto: *„Kolem Těchlovic se pěstuje kukuřice, ale ta není určená pro dobytek, odveze se do Německa do Neustadtu jako biomasa. Naštěstí se v Kladrubech obnovil chov dobytka a mají seno pro něj, jinak také vozili trávu do Německa na biomasu. Dělal se to kvůli penězům. Ve Svojsíně byl nový kravín, ale zničili ho a teď je tam elektrárna na biomasu, občas vyvázejí na pole kaly - do 24 hodin se to musí zaorat, ale to nedělají, smrad jde potom až sem.“* Rovněž i další aktér není spokojen s vývojem zemědělství v této lokalitě, popisoval, jak to bylo dříve, když měli u domu pole, pak hovořil o výkupu pozemků v této oblasti a také o nynějších různých vlastnících půdy a o tom, jak s ní nakládají.. Také zmiňoval, že před stavbou plynovodu zde na pastvinách byli koně, ale díky stavebním pracím se na pozemky nedalo dostat, tak jsou koně nyní v Milíkově.

Aktéři vnímali především zemědělské plodiny, které se pěstují v této lokalitě, řepku olejku vnímá negativně 6 respondentů (60 %), naopak 4 (40 %) pozitivně hodnotili tyto plodiny: kmín, mák nebo jetel pro léčiva. Například aktérka R4 se k pěstování řepky vyjádřila takto: *„Řepky by nemuselo být tolik, není to dobré kvůli rázu krajiny a hospodaření s vodou“*. Další respondent uvádí v souvislosti s pěstováním řepky také postřiky, díky kterým sousedovi uhynula ovce, která utekla.

Tři respondenti (30 %) jsou spokojeni se sekáním luk a jeden (10 %) naopak míní, že se dříve sekaly více. Aktérka R4 vnímá situaci kolem luk takto: *„První trávu nechají vyrůst, posekají ji, až když vyrostou květiny a lučiny. Jsou tu krásně rozkvetlé louky, láká to hmyz, je to dobré pro hmyz. Ze sena dělají balíky a ty pak odvezou“*. Jeden respondent (10 %) připomíná honitbu a přemnožené stádo muflonů a také hony.

13. Jak vnímáte stavbu plynovodu Gazela v této lokalitě?

Respondent R3 uvádí, že toto je již třetí plynovod, který se zde dělal: *„ten 1. je starý asi 43 let, druhý se dělal asi 20 m vedle a teď se pokládá další“*. Respondenti vnímali nepříjemnosti spojené se stavbou plynovodu jako: popraskaná silnice 2 (20 %), hluk 3 (30 %), bahno 3 (30 %), zvýšený provoz 4 (40 %). Dva aktéři (20 %) zmiňují hromadění spodní vody ve výkopech, která se pak odčerpávala čerpadly do řeky, jeden z nich si všiml, že v té době poklesla voda v rybníku. Tři respondenti (30 %) uvedli, že jim stavba nevadila nebo jim to bylo jedno. Tři aktéři (30 %) hodnotí, že firma následně dala vše do pořádku. Dva respondenti (20 %) hodnotí stavbu negativně s dopadem na krajinu, R10: *„Výkopovými pracemi při stavbě plynovodu byly narušeny vrstvy půdy. Hloubilo se do 7 m a šířka výkopu byla 15–20 m. Narušilo se i půdní podloží. Musely se vykácet stromy, keře, které stály v cestě. Podle mě došlo k velkému poškození krajiny“*, respondent R9 *„V krajině je to zatím poznat, kudy plynovod vede. Krajinou se táhne dlouhá a několik metrů široká jizva, která se sice zahojila, ale pořád je vidět.“* Dva respondenti (20 %) vnímají plynovod jako potenciální hrozbu.

14. Jak vnímáte solární panely rozmístěné v této lokalitě?

Sedm respondentů (70 %) vnímá negativně, že jsou panely postaveny na zemědělské půdě. Jeden respondent (10 %) upřesňuje, že jedny solární panely jsou ve Stříbře a druhé v Černošíně. Dva respondenti (20 %) uvádí, že jim je to jedno.

Dvě respondenty (20 %) hodnotí solární panely z estetického pohledu na krajinu: R4, *„Nelíbí se mi to, ale člověk s tím nemůže nic dělat. Není to ideální pro krajinu.“*, R1 *„Solární panely jsou viditelné již z dálky, když se přijíždí do Stříbra od Plzně, působí jako obrovské stříbrné jezero. Hyzdí krajinu“*. V souvislosti se solárními panely zmínili 3 respondenti (30 %) také větrné elektrárny, o jejichž rozmístění se jednalo v blízkém okolí, jednomu z nich by v krajině nevadily, naopak další aktérka je jiného smýšlení R10 *„Myslím, že by to ráz krajiny znehodnotilo.“*

15. Vnímáte posun v hospodaření s odpady v této lokalitě?

Z rešerše vyplynulo, že aktéři, kteří v lokalitě pobývají více jak 40 let, vnímají značný posun v nakládání s odpady. Dříve bylo jedno centrální smetiště pro celou vesnici, kam všichni odpad vynášeli. Jak někteří poznamenali, odpadu nebylo tolik, věci se recyklovaly, pálily a tolik se toho nevyhazovalo. Tato skládka byla později zlikvidována. Ve vesnici byla ještě skládka stavební suti, která odvezena nebyla a její zbytky jsou tam dodnes, ovšem již zarostlé. Jeden aktér (10 %) uvedl, že se stavební suti zpevňoval cesty v okolí. Všichni respondenti (100 %) hodnotí v současnosti kladně přítomnost kontejnerů na tříděný odpad na návsi (plasty, papír, bioodpad), také jsou spokojeni se tříděním odpadu. Kontejner pro nebezpečný odpad přijíždí do vesnice 2x do roka, jinak obyvatelé využívají sběrný dvůr ve Stříbře nebo Černošíně. Také dva aktéři (20 %) zmiňují recyklační centrum ve Stříbře, kam se dá vozit stavební suť. V krajině v okolí vesnice se nacházely dva kontejnery na odpad pro chatové oblasti, jeden byl však přemístěn do vesnice z důvodu opakované krádeže koleček. Šest respondentů (60 %) trápí černé skládky na několika místech v krajině. Jedna je na kopci před příjezdem do vesnice, druhá v rokli směrem k řece a další u bývalých silážních jam, které jsou již odpadem zcela naplněné, takže není poznat, že tam někdy byly. Jeden respondent (10 %) také uvedl, že často se v krajině zastaví několik aut s mladými lidmi, kteří si tam udělají párty a zbydou po nich láhve a nedopalky.

Posun v hospodaření s odpady v této lokalitě

Nakládání s odpady v současnosti	v minulosti
Kontejnery na tříděný odpad	Smetiště
Svoz nebezpečného odpadu	Skládka stavební suti
Recyklační centrum Stříbro	Pálení odpadu
Likvidace odpadu Černošín	Hnojiště
Sběrný dvůr odpadů Stříbro	Recyklace starých věcí
Černé skládky	

Tabulka 7 - Srovnání hospodaření s odpady v této lokalitě

Hodnocení z hlediska 3 pilířů udržitelného rozvoje v této lokalitě

Z odpovědí aktérů vyplynulo několik důležitých poznatků, jsou to oblasti života, které místní nejvíce trápí, byly středem provedených interview a které úzce souvisí se třemi pilíři udržitelného rozvoje. Podrobnější zpracování je v následující tabulce.

Sociální	Ekologický	Enviromentální
Špatná dopravní obslužnost	Evropská významná lokalita	Zemědělství, honitba
Chybějící obchod	Bažina - moták pilich	Černé skládky
Závislost na motorovém vozidle, obavy ze ztráty ŘP	Zarůstající rybník rákosem	Solární panely na zemědělské půdě
Chybějící samospráva	Přemnožená zvěř	Kácení lesů, kůrovec

Tabulka 8 - Hodnocení z hlediska 3 pilířů udržitelného rozvoje

9. Diskuse

Výsledky tohoto výzkumu realizovaného v malé obci Jezerce v Plzeňském kraji s cílem zjistit, jak uživatelé krajiny vnímají výrazné změny v lokalitě, ve které žijí nebo ji navštěvují, je možné nahlížet ze dvou úhlů pohledu. První vychází ze Stephensonova (2008) rozdělení tří složek hodnot, které jsou připisovány krajině: formy, aktivity a vztahy, a druhý z hlediska tří pilířů udržitelného rozvoje v této lokalitě.

Bieling a Plieninger (2014), kteří vychází z předpokladu, že blahobyt člověka je úzce spjat s přírodním prostředím, provedli studii čtyř oblastí v Německu a Rakousku, kdy za pomoci otevřených rozhovorů oslovili 262 respondentů. Získaná data poukázala na velkou relevanci materiálních hodnot, kdy vazby mezi krajinou a blahobytem člověka jsou provázány specifickými rysy prostředí. Výsledky odpovídaly koncepčnímu náčrtu modelu kulturních hodnot, ale také zapadaly do rámce ekosystémových služeb. Výzkumný projekt v obci Jezerce mezi lokálními aktéry, kdy interview proběhlo s 10 stálými obyvateli nebo chalupáři, kteří lokalitu navštěvují, není srovnatelný rozměrem již zmíněné studie ani podobou místa, přesto přinesl zajímavé výsledky a ukázal, že respondenti v obou studiích vyznávají některé stejné hodnoty.

Bieling a Plieninger (2014) zařadili mezi hodnoty krajiny následující položky, které z rozhovorů vplynuly – 32 položek bylo kategorizováno jako formy, 20 jako aktivity (zahrnující také procesy) a 57 vztahy. Jako nejvýznamnější formy uvedli respondenti výzkumu hory, lesy a vodní útvary, nejdůležitější aktivity pak pěší turistika, jízda na kole, chůze a nejdůležitějšími vztahy byly krása, přirozenost, příroda a klid. Autoři našli a vytvořili typologii krajiny v rámci vztahové podskupiny, např. podkategorie sociokulturní vztahy – dobré sociální vztahy, rodina. Některé položky také odkazovaly na vztahy založené na specifických kvalitách přírody – kontrasty, přístupnost, jedinečnost, působivost. Další skupina zahrnuje vztahy, které jsou způsobené smyslovým vnímáním – vůně, barvy, pohledy.

Aktéři místní případové studie v Jezercích taktéž intenzivně vnímají hodnoty krajiny a nejvíce položek na základě interview bylo kategorizováno jako vztahy - 14 základních kategorií, které byly dále specifikovány, praktiky a procesy -

8 základních kategorií, které pak byly dále popsány a formy - 3 základní kategorie, které byly rovněž blíže rozvedeny. Podrobné výsledky jsou popsány v tabulce č. 6 - shrnutí poznatků o hodnotách, výhodách, nevýhodách a změnách v této lokalitě.

Vztahy – respondenti vnímají pocit sounáležitosti s krajinou a historií lokality. Pro orientaci v lokalitě používají místní názvy jako u křížku, na kopci, u silážních jam, Obrhelův mlýn, Alberta (bývalá tramská osada), křívák (les, kde není ani jeden strom rovný) a také domy ve vesnici nesou jména původních obyvatel. Obyvatelé si mezi sebou vypráví různé historky a vzpomínají i na obyvatele, kteří již v místě nežijí. Nejznámější postavou je bývalý hajný, kterého zmínila v rešerši velká část dotazovaných. Vařeka (2013) ho dokonce zmiňuje v souvislosti s mapováním tramského hnutí v této lokalitě ... „*podle vyprávění již zesnulého hajného z Jezerců, zaznamenaného trampy...*“.

Praktiky a aktivity v souvislosti s přírodou je možné rozdělit do několika dalších - duševní aktivity: relaxace, psychický odpočinek, dobrý spánek, malování v přírodě, aktivity v přírodě: procházky, venčení psů, jízda na kole, sport, koupání se v řece a aktivity spojené s přírodou: sběr dřeva, sběr lesních plodů a hub, pěstování bonsai.

Tématem stálých obyvatel i chalupářů jsou ekologické procesy v této lokalitě, velkou plochu za vesnicí zaujímá bažina, která je zarostlá rákosem, jak aktéři udávají (přesněji se jedná o orobinec), v létě je pak tato líhň komárů, kteří obtěžují především ty, kteří mají obydlí v její blízkosti. Bažina je však také domovem vzácného dravce. V lokalitě Jezerce jsou rozsáhlé rákosiny, kde motáci pilichové pravidelně hnízdí a kde jsou kroužkovány nejméně tři páry ročně (Makoň, 2015). Orobincem v poslední době zarůstá i místní rybník, což je vnímáno velmi negativně. Dříve se chovaly v rybníku ryby a v zimě sloužil k bruslení. Místní již několikrát žádali o jeho vyčištění, to však bylo zamítnuto. Naopak Evropsky významná lokalita Natura 2000 EVL Vojenské cvičiště Stříbro o rozloze 106,40 ha je vnímána pozitivně. Celé území je protkáno hustou sítí nezpevněných cest, množstvím drobných tůní a louží a v některých místech rozptýlenou zelení, převážně křovinatého charakteru a část má i charakter lesa. Větší část území je zarostlá

náhradními travino-bylinnými společenstvy. Jedná se o zoologickou lokalitu, kde se nachází obojživelníci a ptáci (Natura 2000, 2020).

Z vyprávění aktérů a při následném zpracování údajů, vyšly najevo skutečnosti, které potvrdily Stephensonovu (2008) myšlenku, že formy, praktiky a vztahy v krajině se v průběhu času vzájemně ovlivňují a posilují. Výsledky této rešerše také se také shodují s názorem Pauknerové a Gibase (2015), že na smyslové vnímání krajiny má vliv mimo jiné i to, v jakém vztahu lidé k dané lokalitě jsou, zda se jedná o stálé obyvatele nebo chalupáře, ti lokalitu převážně využívají k rekreaci a odpočinku a netrápí je tolik některá témata jako stálé obyvatele.

Dle hodnocení z hlediska tří pilířů udržitelného rozvoje v této oblasti, kdy udržitelný rozvoj území „spočívá ve vyváženém vztahu podmínek pro příznivé přírodní prostředí, pro hospodářský rozvoj a pro soudržnost společenství obyvatel území“ (§ 18 odst. 1 SZ) vyplynulo z rešerše několik aspektů, které ovlivňují kvalitu života obyvatel v této lokalitě.

Před rokem 1990 hrálo v tomto regionu zemědělství důležitou roli, ještě v roce 1991 bylo zaměstnáno v zemědělství a lesnictví 27,7 % ekonomicky aktivního obyvatelstva. Podíl ekonomicky aktivních obyvatel zaměstnaných v zemědělství a lesnictví na území v roce 2006 činil už jen 7,7 % (Vondráček et al, 2010), což potvrzuje aktér rešerše, který se ve vesnici narodil a má s ní spojený celý svůj život, ale i další obyvatelé. Ve vesnici se nacházely tři stáje, dvě drůbežárny, ovčín a téměř celá dospělá populace ve vesnici byla zaměstnána v zemědělské výrobě. S postupem času zemědělská produkce ve vesnici ustávala a také jednotlivci prodávali svá pole a redukovali chov domácích užitkových zvířat. Dnes již chovají jen králíky, slepice a pár ovcí. Pěstování plodin pro vlastní potřebu bylo zachováno a využívají ho i chalupáři. Stálí aktéři si také všimají změny vlastníků okolních pozemků a i toho, jak s půdou nakládají. Kritizují zejména výběr plodin a mělkou orbu, které vedou k erozi půdy. Také byly zrušeny cesty mezi poli, což značně ztěžuje přístup do lesů.

Vývoj zemědělství v této lokalitě kopíruje celoevropské trendy, kdy dochází k některým důležitým procesům proměny krajiny - některé oblasti čelí procesům intenzifikace, dezintenzifikace a opuštění půdy. Intenzifikace i dezintenzifikace mají

významné sociální a ekologické důsledky, oba tyto procesy obecně zahrnují ztrátu biodiverzity, erozi kulturního dědictví a snížení multifunkčnosti krajiny. Tyto trendy posunuly evropské sociálně-ekologické systémy za hranice enviromentálního a společenského blahobytu (García-Martin et al, 2020). Na některé aspekty upozorňovali i aktéři studie.

Aktéři také vnímají negativně kácení lesů v souvislosti s kůrovcem a místní honitbu s přemnoženým stádem muflonů. Mufloni dle respondentů do této krajiny nepatří a také páchají škody tím, že okusují stromky s spásají úrodu. Další přemnoženou zvěří jsou divoká prasata, která rozrývají louky a vyskytují se v blízkosti vesnice. V lokalitě často myslivci pořádají hony, které však dopředu neoznamují.

Pozitivně jsou vnímány především skutečnosti, že obec Jezerce je zásobovaná ze skupinového vodovodu, což ocenilo několik respondentů. Zdrojem je úpravna vody Milíkov a vodojem Šibeník, ze kterého jde voda zásobním řadem IPE 110 a potrubím OC 125 do Milíkova a pak dále do Jezevců (Vondráček et al, 2010) a to, že z Jezerců je dobře dostupná dálnice D5 spojující Plzeň s hraničním přechodem do SRN Rozvadov. Zprovozněna byla v roce 1997. Vjezd na dálnici D5 umožňují dva výjezdy, u Ostrova (EXIT 108 Stříbro) a u Benešovic (EXIT 119). V lokalitě se nachází dostatečná síť silnic II. třídy, která umožňuje dobré spojení větších obcí regionu se Stříbrem (Vondráček et al, 2010). Naopak většina aktérů je nespokojena s tím, že do obce nezajíždí žádný autobus, zastávka je až v 1,5 km vzdáleném Milíkově. Také není možno použít vlakové spojení, i když Milíkovem prochází celostátní jednokolejná železniční trať číslo 170 Praha – Plzeň – Cheb. Tato trať v prošla rozsáhlou rekonstrukcí (Vondráček et al, 2010), avšak ve zmíněné obci vlaky staví jen jednou denně v každém směru, a to ve zcela nevyhovujících časech. Dříve stavěl vlak každé dvě hodiny v obou směrech. Z toho vyplývá, že obyvatelé jsou zcela odkázáni na motorové vozidlo. Zejména starší ročníky pak sdílejí velké obavy, jak by dále fungovali po odebrání řidičského průkazu. Další velké téma aktérů řešerše je nemožnost nákupu potravin v místě, dříve do vesnice zajížděla dvakrát do týdne pojízdná prodejna, jedenkrát řezník a později také family frost. Nejbližší obchod s potravinami se nachází ve Stříbře, což je asi 6 km.

Starší respondenti pak mají obavy, jak budou nakupovat, když by přišli o řidičský průkaz a pokládají si otázku, jak budou pak moct v lokalitě, kterou milují, žít?

S nakládáním s odpady je spokojena většina respondentů, počet kontejnerů i kontejnerů na tříděný odpad považují za dostatečný, také vítají svoz nebezpečného odpadu 2x do roka a rovněž dostupnost sběrných dvorů je dobrá. Aktéry však trápí černé skládky v okolí, Jančaříková (2013) zmiňuje lokální problémy životního prostředí, např. skládky v blízkosti vesnice, které zasahují do kvality života místních obyvatel a měly by se řešit na místní úrovni. Obec nemá vlastní samosprávu a dle slov aktérů je velmi obtížné něco prosadit.

Aktéři lokální studie vnímají, že vzhledem k velikosti obce se nemohou podílet na rozhodování o této lokalitě a také nejsou schopni prosadit žádné větší investice. V poslední době byla vybudována sice nová asfaltová silnice, ale ta původní byla zničena těžkou technikou při výstavbě železničního koridoru, dále bylo zpevněno podloží pro stání kontejnerů zámkovou dlažbou a opraven křížek ve vesnici díky Dobrovolnému svazku obcí, kdy Stříbrský region. začal v roce 2017 s mapováním drobných sakrálních památek. V roce 2018 byla podána na Krajský úřad Plzeňského kraje žádost o dotaci z Programu stabilizace a obnovy venkova - integrované projekty na opravu sakrálních památek na území Stříbrského regionu. Žádost byla schválena a dotace činila 343.000,- Kč, tj. 60 % z celkových nákladů na obnovu. Celkové náklady na opravu všech křížků byly vyčísleny částkou 572.650,- Kč. (Albrechtová, 2020). Z tohoto programu byl opraven i křížek v Jezercích. Respondenti rovněž pozitivně hodnotí opravené nemovitosti a upravené okolí.

Aktéři vnímají, že mnoho aktivit v této lokalitě je spojeno s finančními zisky společností i soukromníků a často se to děje na úkor krajiny a životního prostředí. Je to především pěstování plodin, které neslouží k obživě, ale ke generování zisků, všude kolem je nasázená řepka olejka, na polích kolem Těchlovců se pěstuje kukuřice, ale ta není určená pro dobytek, odváží se do Německa jako biomasa. Ve Svojsíně byl kravín přeměněn na elektrárnu na biomasu. Část respondentů také negativně hodnotí solární panely zabírající zemědělskou půdu. Někteří respondenti také negativně vnímali zásahy do krajiny při stavbě plynovodu. Podobný názor

zastávají i Salzman, Jeníková a Semančíková (2020), že bezohledné hospodaření, které nezohledňuje krajinu jako složitý organismus, má za následek drancování a ničení celých ekosystémů a že takový způsob hospodaření může být pouze krátkodobým procesem se zdánlivě rychlými zisky pro vlastníky nebo uživatele, ale také s obrovskými dopady na kvalitu života našeho i dalších generací.

Moravec (2006) uvádí, že zdraví a krása krajiny jsou podstatnou součástí kvality života. Kvalitní krajina je základ pro blahobyt. Krajina je považována za součást kulturního a přírodního dědictví a každý člověk by měl mít právo ale také zodpovědnost při ochraně a péči o ní, a i jejím uspořádání. Cílek (2005) podotýká, že lidé jsou citliví ke krajině, kde se cítí doma a mají k ní nějaký citový vztah. Tato studie by mohla naznačit další trendy ve vývoji vesnice a okolní lokality. V průběhu posledních deseti let se do vesnice přistěhovali tři aktéři, kteří intenzivně vnímají hodnoty okolní lokality a nedostatky jako chybějící obchod či autobusový spoj pro ně nejsou nikterak zásadní na rozdíl od starších aktérů. Díky pandemii Covid - 19 místní krajinu objevuje čím dál tím více lidí, kteří zde tráví volný čas a venčí psi. Zcela jistě poroste zájem o pozemky a nemovitosti zde, což zvýší jejich cenu. Masivnější zástavba a přírůstek obyvatel by však mohl ohrozit právě ty hodnoty, které aktéři oceňovali.

10. Závěr a přínos práce

Tato případová studie v Plzeňském kraji přinesla mnoho poznatků o hodnotách, výhodách, nevýhodách a změnách v této lokalitě i o tom, jak místní aktéři vnímají intenzivní krajinné změny právě v jejich lokalitě. Na jedné straně ukázala spokojenost aktérů s lokální krajinou, ale na druhé straně ukázala, jak se i tak malého území, jakým obec Jezerce a její okolí bezesporu je, dotýká celková globalizace (intenzifikace a dezintenzifikace zemědělství), nadnárodní, národní i soukromé zájmy, a jak to přímo nebo nepřímo ovlivňuje krajinu a životy jejích obyvatel, ať už se jedná o velké stavby, které v blízkosti v nedávné době proběhly (stavba železničního koridoru a stavba plynovodu), nebo kácení stromů napadených kůrovcem, přemnožená zvěř, pěstování zemědělských plodin za účelem zisku bez ohledu na zemědělskou půdu. Z rešerše dále vyplynulo, že události a změny v krajině kopírují celoevropské trendy a také ty probíhající v České republice. Získané údaje z interview s lokálními aktéry přinesly množství informací, materiálu, a hlavně dalších témat, které by v budoucnu mohly sloužit jako základ pro diplomovou práci, například komponenty krajiny – vztahy, formy, praktiky a procesy, možné zhodnocení z hlediska tří pilířů udržitelného rozvoje nebo studie konkrétních jevů jako Evropská významná lokalita Stříbro nebo místní bažina s hnízdicím vzácným motákem pilichem.

11. Přehled literatury a použitých zdrojů

ALBERTOVÁ, L., 2020: Dobrovolný svazek obcí Stříbrský region, Rekonstrukce drobných sakrálních památek obcí – křížků in Stříbrský zpravodaj, MKS Stříbřo 1/20, 6 s.

BIELING, C., PLIENINGER, T., PIRKER, H.,VOGL, Ch.R., 2014: Linkages between landscapes and human well-being: An empirical exploration with short interview, Ecological Economics, Volume 105, S. 19-30

BUBENÍČEK, P., 2011: Krajina v literatuře a ve filmu: K proměnám narativního prostoru Musicologica Brunensia, Masarykova univerzita, Brno, 2011, roč. 46/2011, S. 1-2, 35-46.

CÍLEK, V., 2005: Krajiny vnitřní a vnější, Nakladatelství Dokořán, Praha, 269 s.

CÍLEK, V., 2012: Prohlédni si tu zemi, Nakladatelství Dokořán, Praha, 261 s.

ČERNÁ, A., 2020: Krajina (online) [cit. 2020.11.20], dostupné z <https://ziva.avcr.cz/files/ziva/pdf/krajina.pdf>

COSGROVE, D., E., DANIELS, S., 1988: The Iconography of Landscape: Essay on the Symbolic Representation, Design and Use of Past Environments. Cambridge: Cambridge University Press, S. 264 – 270

DISMAN, M., 2000: Jak se vyrábí sociologická znalost, Karolinum, Praha, 374 s.

DOLEŽALOVÁ, L., 2006: Evropská úmluva o krajině z hlediska ekonomických nástrojů v Politika krajiny, Evropská úmluva o krajině a ekonomické souvislosti, sborník příspěvků, Ireas, Praha, S. 10-27

EEA, 2019: Krajina a půda v Evropě – neustále se rozpínající beton měst? (online) [cit. 2020.11.20], dostupné z <https://www.eea.europa.eu/cs/signaly/signaly-2019/clanky/krajina-a-puda-v-evrope>

FEDROVÁ, S., 2012: Krajina. Vytváření prostoru v literatuře a výtvarném umění. eds. Jan Malura, Martin Tomášek. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Filozofická fakulta, S. 181-197

- GARCÍA-MARTÍN, M., QUINTAS-SORIANO, C., TORRABLA, M., WOLPERT, F., PLIENINGER, T., 2021:** Landscape Change in Europe. In: Weith T., Barkmann T., Gaasch N., Rogga S., Strauß C., Zscheischler J. (eds) Sustainable Land Management in a European Context. Human-Environment Interactions, vol 8. Springer, Cham. (online) [cit. 2020.11.19] dostupné z <https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-030-50841-8_2>
- GIBAS, P., PAUKNEROVÁ, K., 2019:** Bydlet v krajině s hrozbou, Proč tak lidé činí (online) [cit. 2020.11.20], dostupné z <<https://vesmir.cz/cz/on-line-clanky/2019/10/bydlet-krajine-hrozbou.html>>
- JANČAŘÍKOVÁ, K., 2013:** Ekologie čtená podruhé, Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, Karolinum, Praha, 198 s.
- KOVÁŘ, P., 2014:** Ekosystémová a krajinná ekologie, Universita Karlova v Praze, Karolinum, Praha, 169 s.
- Krajský úřad Plzeňského kraje, 2020:** Kraj, Základní informace o kraji (online) [cit. 2020.11.19] dostupné z <<https://www.plzensky-kraj.cz/plzensky-kraj>>
- KŠICOVÁ, D., 1994:** Krajina duše: Básník a krajina v době secese - A. Sova a O. Březina, Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity, D, Řada literárněvědná 1994, roč. 43, č. D41, S. 33-40
- LAPKA, M., CUDLÍNOVÁ, E., 2010:** Jak je dlouhá historie trvale udržitelného rozvoje? in Prameny a studie, Trvale udržitelný rozvoj, Národní zemědělské muzeum, Praha, S. 167
- LIPSKÝ, Z., 1998:** Krajinná ekologie pro studenty geografických oborů. Karolinum, Praha, 129 s.
- LIPSKÝ, Z., 2003:** Typy evropských krajin, (online) [cit. 2021.2.5] dostupné z <<https://www.natur.cuni.cz/geografie/fyzgeo/fyzicka-geografie-popularne/lipsky2003-2.pdf>>
- LOKOČ, R., LOKOČOVÁ, M., 2010:** Vývoj Krajiny v České Republice (online) [cit. 2021.1.19] dostupné z <http://www.lowaspol.cz/_soubory/KR_kniha.pdf>.

LUSTIGOVÁ, L., 2006: Ekonomická analýza krajinotvorných programů a vybraných nástrojů územní ochrany in Politika krajiny, Evropská úmluva o krajině a ekonomické souvislosti, sborník příspěvků, Ireas, Praha, S. 44-55

MACKOVIČ, V., 2018: Proč má územní plán řešit uspořádání krajiny? in Urbanismus a územní rozvoj – roč. 21, č. 1/2018, S. 44-47

MAKOŇ, K., 2015: Adopce ptačích mláďat, Ptačí svět – časopis ČSO, Ročník XXII, číslo 2/2015 (online) [cit. 2020.11.19] dostupné z <http://bigfiles.birdlife.cz/PS/PS_2015_02.pdf>

MEZŘÍCKÝ, V., 2005: Enviromentální politika a udržitelný rozvoj, Portál, Praha, 208 s.

Ministerstvo životního prostředí, 2020: Evropská úmluva o krajině (online) [cit. 2021.2.11] dostupné z <https://www.mzp.cz/cz/evropska_umluva_o_krajine_smlouva>

MIOVSKÝ, M., 2006: Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu, Grada, Praha, 332 s.

MOLDAN, B., 2003: (Ne)udržitelný rozvoj: ekologie – hrozba i naděje, Karolinum, Praha, 141 s.

MORAVEC, J., 2006: Úvod do Evropské úmluvy o krajině a ekonomických souvislostí politiky krajiny v Politika krajiny, Evropská úmluva o krajině a ekonomické souvislosti, sborník příspěvků, Ireas, Praha, S. 4-9

NOVOTNÁ, D., 2001: Úvod do pojmosloví v ekologii krajiny, MŽP a Enigma, Praha, 399 s.

PAUKNEROVÁ, K., GIBAS, P., 2015: Krajina jako téma, terén i problém současné společenské vědy: antropologické čtení krajiny in: Blažková, Tereza. Krajina jako antropologická čítanka, Togga, Praha, S. 7-18.

Rada Evropy, 2020: Evropská úmluva o krajině (online) [cit. 2020.11.20], dostupné z <[https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/evropska_umluva_o_krajine_smlouva/\\$FILE/OZV_cesky_text_EoUK_20170220.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/evropska_umluva_o_krajine_smlouva/$FILE/OZV_cesky_text_EoUK_20170220.pdf)>

REJZEK, J., 2015: Český etymologický slovník, Leda, Praha, 823 s.

SAYER, J., SUNDERLAND, T., GHAZOUL, J., PFUND, J., SHEIL, D., MEIJAARD, E., VENTER, M., et al., 2013: Ten principles for a landscape approach to reconciling agriculture, conservation, and other competing land uses, Proceedings of the National Academy of Sciences, 110(21)

SALZMANN, K., JENÍKOVÁ, E., SEMANČÍKOVÁ, E., 2020: Krajina jako veřejný prostor – plánování krajiny (online) [cit. 2020.11.20], dostupné z <<https://ziva.avcr.cz/files/ziva/pdf/krajina-jako-verejny-prostor-planovani-krajiny.pdf>>

Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost, 1994: Academia, Praha, 647 s.

STEPHENSON, J., 2008: The Cultural Values Model: An integrated approach to values in landscapes, Landscape and Urban Planning, 84 (2008), S.127–139

ŠVANDRLÍK, R., 2000: Vlastivědné materiály z Mariánskolázeňska, Hamelika, ročník XXIV, pořadové číslo 308, číslo 10 (online) [cit. 2021.1.19] dostupné z <<http://hamelika.wz.cz/h00-10.htm>>

ŠTĚRBA, O., 2008: Říční krajina a její ekosystémy, Universita Palackého, Olomouc, 391 s.

VAŘEKA, P., 2013: Archeologie 19. a 20. století Přístupy – Metody – Témata, Západočeská univerzita v Plzni, Plzeň 2013, 175 s.

VETRÁK, M., 2007: Archiv obce Jezerce 1923–1944 Inventář, Státní okresní archiv Tachov, Tachov, 14 s.

VONDRÁČEK, K., REINWARTOVÁ, L., BOLDA, L., 2010: Rozbor udržitelného rozvoje území pro správní obvod obce s rozšířenou působností Stříbro, Městský úřad Stříbro, Odbor výstavby a územního plánování (online) [cit. 2020.11.19] dostupné z <https://geoportal.plzensky-kraj.cz/gs/data/uploads/uap_strebro/2010/uapstrebro_ruru_2010.pdf>

WEDELL, M., KAŇKA, P., 2018: Změna č. 2 územního plánu Stříbro, 101s
(online) [cit. 2020.11.19] dostupné z
<https://www.mustribro.cz/e_download.php?file=data/editor/170cs_28.pdf&original=Zm%C4%9Bna%20%C4%8D.2%20%20%C3%9AP%20St%C5%99%C3%ADbro.pdf>

Zákon č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny, v platném znění

Zákon č. 17/1992 Sb. o životním prostředí, v platném znění

12. Přílohy

Dotazník č.				
1.	Muž		2. Věk	3. Trvalé bydliště
	Žena			
4. a) V jakém vztahu jste vůči této lokalitě (starousedlík, chalupář, ...)?				
b) Od kdy žijete/navštěvujete tuto lokalitu?				
5. Jak by podle vás měla vypadat ideální krajina jako místo k životu/rekreaci?				
6. Jak vnímáte tuto konkrétní lokalitu jako místo k životu/rekreaci?				
7. Jak využíváte tuto lokalitu?				
8. Jaké výhody má pro vás tato lokalita?				
9. Jaké nevýhody má pro vás tato lokalita?				
10. Vnímáte v poslední době nějaké zásadní změny v této lokalitě?				
11. Jak se vás každá ze zmíněných změn dotýká? a) pozitivně b) negativně				
12. Jak nahlížíte na hospodaření se zemědělskou půdou v této lokalitě?				
13. Jak vnímáte stavbu plynovodu Gazela v této lokalitě?				
14. Jak vnímáte solární panely rozmístěné v této lokalitě?				
15. Vnímáte posun v hospodaření s odpady v této lokalitě?				